

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE ȘI RELAȚII
INTERNAȚIONALE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 341.215.2 (043.2)

VLADLENA LISENCO

**ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE NEGUVERNAMENTALE:
STATUTUL JURIDIC, TIPURILE ȘI ROLUL LOR ÎN LUMEA
CONTEMPORANĂ**

**SPECIALITATEA:
552.08 - DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN PUBLIC**

Lucrare de sinteză, în vederea obținerii titlului de doctor habilitat în drept
(în baza lucrărilor publicate)

CHIȘINĂU, 2023

Lucrare de sinteză, în vederea obținerii titlului de doctor habilitat în drept (în baza lucrărilor publicate) a fost elaborată la Universitatea de Studii Europene din Moldova.

Consultant științific:

BURIAN Alexandru, Doctor habilitat în drept, profesor universitar, vice-rector, Universitatea de Studii Europene din Moldova.

Componența Comisiei:

1. **POALELUNJI Mihai**, doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM) - Președinte.
2. **TEOSA Valentina**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar (USM) – Secretar științific.
3. **ARHILIUC Victoria**, doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM).
4. **BALAN Oleg**, doctor habilitat în drept, profesor universitar (AAP a USM).
5. **BURIAN Alexandru**, doctor habilitat în drept, profesor universitar (USEM).
6. **MAFTEI Jana**, doctor în drept, profesor universitar (Universitatea “Danubius”, Galați, România).
7. **LIPKOVA Ludmila**, doctor în economie, profesor universitar (Universitatea Economică din Bratislava, Slovacia).

Susținerea lucrării de sinteză, în vederea obținerii titlului de doctor habilitat în drept (în baza lucrărilor publicate) va avea loc în data de «10» octombrie 2023, la ora 15.00 la ședința Comisiei pentru Susținere Publică în cadrul Universității de Studii Europene din Moldova, pe adresa: Strada Ghenadie Iablocikin 2/1, sala 200A, Chișinău - 2069, Ședința on-line, Platforma Zoom

<https://us06web.zoom.us/j/87210958221?pwd=SElueXA1KzNpSmhDOThiWkp1cFZUT09>

Lucrare de sinteză poate fi consultată la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei, la biblioteca USEM, precum și pe site-ul Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

Lucrare de sinteză a fost expediată la «5» septembrie 2023.

**Secretar științific al Comisiei de susținere publică,
doctor habilitat, profesor universitar**

TEOSA Valentina

**Consultant științific doctor habilitat în drept,
profesor universitar**

BURIAN Alexandru

Autor, doctor în drept

LISENCO Vladlena

© LISENCO Vladlena, 2023.

CUPRINS

Reperle conceptuale ale lucrării de sinteză.....	4
Tezele științifice principale prezentate pentru susținere.....	13
Conținutul lucrării de sinteză.....	21
Concluzii și recomandări generale	36
Bibliografie	49
Publicații ale autorului pe tema lucrării generale	57
Adnotare	65
Аннотация.....	68
Annotation	70
Resume	72
Declarație pe propria raspundere	78

REPERELE CONCEPTUALE ALE LUCRĂRII DE SINTEZĂ

Actualitatea cercetării

Activitățile organizațiilor internaționale neguvernamentale (denumite în continuare ONGI) se extind, la ora actuală, intens în sistemul relațiilor internaționale. Acest lucru este remarcabil mai ales în contextul în care instituțiile societății civile interacționează cu organizațiile internaționale interguvernamentale (denumite în continuare OIG).

În august 2023, constatăm că 6.557 de ONGI-uri dețin statut consultativ pe lângă ECOSOC [12]. Iar, în general, conform estimărilor, există 10 milioane de diferite tipuri de organizații neguvernamentale (în continuare ONG) la nivel mondial. Peste 40 de mii de ONG-uri activează în afara graniței statelor lor [3]. Pentru comparație, în Republica Moldova sunt înregistrate 15.924 de ONG-uri, dintre care 7 ONG-uri dețin statut consultativ pe lângă ECOSOC [1].

Potrivit statisticilor, relațiile interstatale se dezvoltă constant, activitatea socială a instituțiilor societății civile este în creștere, iar activitatea ONGI-urilor ajunge la un nou nivel mondial. În același timp, tot mai mare este rolul ONG-urilor care influențează luarea deciziilor atât la nivel de stat, cât și în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale.

Actualitatea cercetării se datorează faptului că OING-urile au devenit mai active în promovarea proiectelor în domenii științifice, tehnice, culturale, economice, juridice, de menținere a păcii, sociale, în alte domenii. Obținând un statut pe lângă organizațiile internaționale interguvernamentale, ONGI-urile primesc acces, dar și o serie de priorități privind interacțiunea cu OIG-urile în diverse probleme.

ONGI-urile contribuie la realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale ONU, la întărirea democrației, la promovarea egalității de gen și a inovației, precum și la dezvoltarea economică și socială a diferitor state, inclusiv a Republicii Moldova. ONGI-urile folosesc, de asemenea, diferite mecanisme de protecție a drepturilor omului, inclusiv dreptul de a prezenta rapoarte „alternative” organismelor de control ale ONU, reflectând situația reală a drepturilor omului într-o anumită țară.

Mai nou, a revenit în actualitate, mai ales pe dimensiunea sa internațională, și problema studierii societății civile, devenind una centrală pentru multe state care au pășit în procesul de democratizare. Or, activitățile ONG-urilor constituie un instrument indispensabil pentru atingerea unor astfel de obiective.

Gradul de studiere a problemei și principiile de bază ale cercetării

În literatura științifică de până acum, ONGI-urile erau considerate, de regulă, un instrument al diplomației. În anii '70 ai secolului trecut, o serie de cercetători (W. Gamson, J. McCarthy, D. McAdam, M. Zald, E. Obershol, C. Tilly, E. Thompson etc.) au studiat asociațiile obștești în contextul teoriei mobilizării resurselor sociale. De atunci, ele au evoluat la un alt nivel, fiind și instituționalizate prin noi structuri organizatorice – ONGI-urile.

Problemele conceptuale, metodologice și aplicative ale cercetării ONGI-urilor sunt abordate în lucrările mai multor cercetători: J. Arrighi, J. Arquila și D. Ronfeldt, J. Golden, I. Wallerstein, R. S. Zaharna, E. Toffler, N. J. Kull, A. Fischer și A. Brokerhoff, F. Fukuyama, J. Nye, M. A. Slobodskaya, N. N. Moiseev, A. A. Zinoviev, T. A. Vasilyeva, A. Yu. Melville, G. M. Sergeev, D. V. Ivanov.

În ce privește funcționarea ONGI-urilor în contextul globalizării, sunt relevante studiile autorilor: P. Arlacchi, I. Boros, J. Buchanan, J. Becker, D. Gambetta, M. Castells, J. Jones, D. Kaufmann, A. Portes, R. Klitgaard, L. Paoli, W. Reisman, G. Skiavo, P. Rubin, E. de Soto, E. L. Feig, J. Hellman, T. Schelling, precum și ale lui A. Gorodetsky, M. N. Grachev, V. L. Manilov, R. G. Yanovsky .

Complexitatea studierii ONGI-urilor atrage pentru investigarea acestui domeniu politologi, istorici, juriști, economiști etc. Autori precum G. Kh. Abashidze și D. A. Ursin, I. I. Kovalenko, T. N. Neshataeva, G. I. Morozov, E. A. Shibaeva au avut o contribuție semnificativă la cercetarea aspectelor personalității juridice a ONGI-urilor. De asemenea, merită amintite studiile lui I. Rossi, A.-K. Lindblom, S. Charnowitz și alții.

Analiza lucrărilor științifice ale autorilor străini privind problematica ONGI-urilor a identificat drept particularitate distinctă de cercetare un anume grad de abordare politizată. În același timp, se

remarcă gama largă de subiecte pe care ei le cuprind: de la istoricul apariției până la interacțiunea ONGI-urilor cu OIG-urile.

Trebuie amintite aici și studiile științifice axate pe rolul și poziția participanților la relațiile internaționale. În acest context, sunt de mare importanță concepțiile geopolitice [36] ale unor cercetători precum Z. Bzezinski, S. Huntington, G. Kissinger și alții.

Impactul globalizării asupra relațiilor internaționale și activitatea organizațiilor internaționale sunt studiate în lucrările lui R. Keohane, J. Rosenau, W. Beck. Cele mai valoroase, din punct de vedere științific, sunt cercetările lui F. Schmitter, I. Shapiro, D. Cohen și E. Arato, R. Dahl. Ele dezvăluie fenomenul societății civile în retrospectivă și în faze concrete de dezvoltare. Problematica a mai fost examinată și de alți autori: F. Alston, A. Boyle, J. Alvarez, D. Bovet, P.-M. Dupuis, J. Brownlee, D. L. Vierucci, M. D. Evans, M. Dixon, G. Klein, A.-K. Lindblom, P. Sands, A. Ost, A. Reinich, R. Higgins, M. Shaw, G. G. Shermers etc.

Contradicțiile din discuția privind statutul juridic al ONGI-urilor ne-a făcut să consultăm și rezultatele științifice ale unor savanți juriști de autoritate atât din străinătate, cât și moldoveni, precum și să studiem practica ONGI-urilor și aplicarea documentelor internaționale, în special pe exemplul Organizației Națiunilor Unite (ONU) și al Consiliului Europei (CoE).

În prezent, studiile complexe ale savanților moldoveni cu privire la statutul juridic și la activitățile organizațiilor internaționale neguvernamentale sunt puține. Totuși, este important să menționăm numele celor care lucrează asupra problemelor generale teoretice și practice la tema studiată.

V. Gamurari [42], A. Burian [38], V. Arhiliuc [28], A. Cigulea [43], C. Gușanu [44], A. Negru [70], S. Sprîncean [91], O. Balan [30], V. Anichin [29], C. Marin [64] au analizat activitatea organizațiilor internaționale în contextul protecției drepturilor omului, al securității, al proceselor de globalizare, precum și dezvoltarea unor subdiviziuni ale dreptului internațional în general.

Importante pentru studierea specificului activității organelor judiciare internaționale, precum și pentru studierea influenței normelor dreptului internațional și european asupra legislației moldovenești sunt

lucrările autorilor V. Cojocar [54], O. Beneș [33], M. Cușmir [58], V. Zaharia [52], D. Cazacu [53], V-G. Rotaru [87], V. Popa [88], A. Băieșu [40].

V. Teosa [94], S. Berdagulova [35], au analizat activitatea organizațiilor sindicale, examinând dezvoltarea parteneriatului social și reformarea activității sindicatelor.

Promovarea și protecția drepturilor și libertăților omului, rolul ONG-urilor în implementarea lor sunt discutate la diferite foruri din Republica Moldova. C.G. Ungureanu [95], I. Duminica [49], V. Moșneaga [68] s-au ocupat de formarea societății civile și modalitățile de rezolvare a problemelor din acest proces.

În contextul în care lucrarea de față are un caracter interdisciplinar, iar activitățile organizațiilor neguvernamentale sunt reglementate de normele diferitelor ramuri de drept (constituțional, civil, fiscal, ecologic etc.), pentru exhaustivitatea studiului, a fost necesar să ne referim la lucrările științifice ale lui Avornic G. [27], M. Poalelungi [72], Smochină A. [90], T. Cârnaț [59], Guceac I. [46,47], Galben C. [89], Costachi Gh. [56], Bantuș A. [32], V. Balmuș [31].

De asemenea, merită remarcate demersurile lui N. Țveatcov [97], A. Neagova [71], B. Sosna [93], V. Anichin [29], care subliniază importanța implicării cetățenilor în rezolvarea problemelor culturale, sociale și politice ca unul dintre indicatorii sistemului democratic al statului și al societății.

În lucrările lui A. Smochină [90], T. Cârnaț [59], C. Popa [59,88], S. Țurcan [98], A. Cuculescu [99], V. Moraru [90], A. Roșca [67], V. Juc [67] se remarcă în special rolul partidelor politice. A. Burian [39], V. Beniuc [34] analizează tematica instituțiilor societății civile în contextul vectorului european al dezvoltării Republicii Moldova și al dezvoltării dreptului internațional în general.

În literatura de specialitate românească mai multe cercetări științifice sunt consacrate organizațiilor neguvernamentale și societății civile. Dintre autorii români îi amintim pe J. Maftai, A. Ciobă, L. Păvălan, R. Pogacianu, C. Ionescu, E. Dobrescu, D. Dungaciu, D. Cristea, M. Mureșan, M. Duțu, dar și alți autori remarcabili.

Rezumând abordările cercetătorilor autohtoni și ale celor străini cu privire la studiul funcționării ONGI-urilor, al instituțiilor societății

civile, constatăm că mediul academic a elaborat o anumită bază teoretico-metodologică pentru analiza ONGI-urilor și a relației lor instituționale cu OIG-urile. Cu toate acestea, domeniul ONGI-urilor și al interacțiunii umanitare globale conține încă multe întrebări controversate de ordin conceptual și metodologic care necesită o înțelegere teoretică și practică.

În literatura actuală sunt încă multe subiecte nesoluționate cu privire la personalitatea juridică a ONGI-urilor. Este puțin studiată și problematica dreptului intern al organizațiilor internaționale.

Ipoteza cercetării se bazează pe faptul că ONGI-urile au o natură juridică dublă. Rădăcinile juridice ale ONGI-urilor intră în sistemul național al unui stat aparte, iar odată cu obținerea statutului consultativ ele acționează în baza normelor și principiilor dreptului internațional. Ceea ce relevă o dimensiune (constituțional-juridică) internă care interferează cu una juridică internațională. În contextul „internaționalizării dreptului constituțional și al constituționalizării dreptului internațional” [61, p.5], se poate afirma faptul că regimul juridic al ONGI-urilor depășește domeniul juridic al unui anumit stat. Complexitatea studiului ONGI-urilor este legată în primul rând de reglementarea acestei instituții de către diverse ramuri de drept.

În studierea naturii juridice, a activităților și a tipurilor ONGI-urilor, o sarcină foarte importantă este „stabilirea unei limite a extrapolării principiilor și construcțiilor clasice ale constituționalismului și a extinderii lor la nivel supranațional și internațional” [61, p.4].

Odată cu înmulțirea problemelor de actualitate ale contemporaneității, se diversifică și tipurile și direcțiile de activitate a organizațiilor internaționale neguvernamentale, precum și formele de interacțiune a acestora cu instituțiile de stat și cu organizațiile internaționale.

Obiectul cercetării îl reprezintă relațiile internaționale referitoare la crearea și funcționarea diferitelor tipuri de ONGI-uri; rolul acestora în procesul de legiferare internațională, la dezvoltarea societății civile globale, la protecția drepturilor omului și la interacțiunea cu organizațiile internaționale interguvernamentale.

Subiectul cercetării îl constituie dreptul de asociere, consacrat în constituțiile diferitor state ale Europei și ale țărilor CSI, precum și în tratatele internaționale universale și regionale; statutul juridic

internațional și activitățile ONGI-urilor; mecanismele juridice internaționale pentru finanțarea acestora; modelele și formele de interacțiune între ONGI-uri și organizațiile internaționale interguvernamentale; procesul de legiferare a organizațiilor internaționale neguvernamentale și rolul lor în societatea contemporană.

Scopul principal al cercetării este analiza multilaterală a statutului juridic internațional, a tipurilor și a rolului ONGI-urilor în societatea contemporană, pe baza unui material teoretic și reglatoriu; elaborarea concluziilor și recomandărilor, bazate pe dovezi științifice, privind studiul și analiza mecanismelor de îmbunătățire a cadrului juridic internațional de funcționare a ONGI-urilor, în special în domeniul relațiilor internaționale.

Obiectivele cercetării, în contextul proiectării investigației noastre, sunt:

1. Determinarea preciziei și a bazei juridice a conceptelor „asociație obștească”, „organizație internațională neguvernamentală”, „organizație nonprofit”, „societate civilă”, „societate civilă globală”.
2. Identificarea conținutului dreptului de asociere într-un ONGI, cu referire la legislația Republicii Moldova, la cea a altor state, precum și la tratatele internaționale.
3. Analiza personalității juridice a ONGI-urilor, în comparație cu organizațiile internaționale interguvernamentale.
4. Analiza și clasificarea tipurilor de ONGI-uri, identificarea documentelor juridice internaționale care reglementează libertatea activităților ONGI-urilor.
5. Cercetarea formelor juridice de dezvoltare a instituțiilor societății civile în contextul activităților ONGI-urilor.
6. Cercetarea rolului globalizării și al societății civile globale, ținând cont de rolul activ al ONGI-urilor.
7. Analiza instituției „amicus curiae”, precum și a practicii judiciare privind protecția dreptului de asociere, în contextul standardelor europene și internaționale privind activitatea ONGI-urilor.
8. Determinarea mecanismelor juridice internaționale de finanțare a instituțiilor societății civile.

9. Identificarea modelelor alternative de finanțare a ONGI-urilor și evaluarea perspectivelor de folosire a experienței străine de antreprenoriat social în Republica Moldova.
10. Actualizarea și determinarea formelor și metodelor de interacțiune dintre ONGI-uri și organizațiile internaționale interguvernamentale.
11. Identificarea și analiza rolului ONGI-urilor în soluționarea conflictelor și în asigurarea procesului de dezvoltare durabilă, prognozarea tendințelor de dezvoltare a ONGI-urilor în contextul globalizării și în contextul atingerii Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale ONU.
12. Determinarea, analiza și prognozarea rolului ONGI-urilor în practica de funcționare a instituțiilor Uniunii Europene, în contextul actualității armonizării și integrării legislației moldovenești în cadrul legal al UE.

Baza metodologică a cercetării au constituit-o metodele științifice generale și cele juridice specifice de cercetare. Aplicarea unor metode ca cea structurală de sistem, tehnico-juridică, comparativă, sociologică, statistică, funcțională etc. a permis efectuarea unei analize generale a problemelor descrise în cercetare.

Studiul a inclus o investigare a documentelor juridice internaționale, a legislației Republicii Moldova, a altor state, a țărilor CSI, precum și a materialelor și a documentelor oficiale ale OIG și ONGI. Aceste metode au permis formularea unor concluzii bazate pe dovezi științifice și realizarea unei analize a relațiilor publice internaționale cu privire la formarea și activitatea organizațiilor internaționale neguvernamentale și ale societății civile globale.

Baza normativă a cercetării o constituie tratatele juridice internaționale, actele ONGI și OIG, actele normative ale unor state aparte, inclusiv ale Republicii Moldova. Lucrarea analizează practica judiciară a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Baza teoretică a cercetării a fost determinată de lucrările savanților autohtoni și străini privind dreptul internațional public, relațiile internaționale, teoria statului și dreptului, drepturile omului, în care sunt cercetate ONGI-urile și OIG-urile, precum și activitățile instituțiilor societății civile la nivel internațional.

În plan internațional, au fost analizate lucrările lui G. Arrighi, J. Arquilla, D. Ronfeldt, J. Golden, I. Wallerstein, R. S. Zaharna, E. Toffler, N. J. Kull, A. Fisher și A. Brokerhof, F. Fukuyama, J. Nye, N. N. Moiseev, A. A. Zinoviev, A. Iurevici Melville, P. Arlacchi, I. Boroș, J. Buchanan, J. Becker, D. Gambetta, M. Castells, J. Jones, D. Kaufmann, A. Portes, R. Klitgaard, L. Paoli, Yuli Raizman, G. Schiavo, P. Rubin, E. de Soto, E. L. Feiga, J. Hellman, T. Schelling, F. Alston, A. I. Boyle, J. Alvarez, D. Bovet, P.-M. Dupuis, Ian Brownlie, D. L. Vierucci, M. D. Evans, M. Dixon, G. Klein, A.-K. Lindblom, P. Sands, A. Ost, A. Reinich, R. Higgins, M. Shaw, G. G. Shermers și alții.

Referitor la autorii din Republica Moldova, au fost analizate lucrările lui A. Burian, V. Gamurari, V. Arhiliuc, V. Teosa, G. Avornic, M. Poalelungi, A. Smochină, V. Beniuc, V. Zaharia, D. Cazacu, C. Gușanu, A. Negru, S. Sprincean, O. Balan, V. Anichin, C. Marin, V. Cojocar, O. Beneș, M. Cușmir, D. Cazacu, V.-G. Rotaru, V. Popa, A. Băieșu, V. Teosa, S. Berdagulova, S. Lazar, C.G. Ungureanu, I. Dumnica, V. Moșneaga, T. Cârnaț, Guceac I., Galben C., Costachi Gh., Bantuș A., V. Balmuș, N. Țveatcov, A. Neagova, B. Sosna, V. Anichin, T. Cârnaț, C. Popa, S. Țurcan, A. Cuculescu, V. Moraru, A. Roșca, V. Juc și mulți alții.

Semnificația teoretică a cercetării constă în aplicarea științifică și metodologică a rezultatelor cercetării în domeniul statutului juridic al ONGI-urilor, al relației lor cu OIG și al rolului pe care îl au la nivel global. Concluziile și propunerile pot servi drept bază pentru codificarea instituției organizațiilor internaționale neguvernamentale în dreptul internațional, precum și pentru elaborarea unor modificări la legislația actuală a Republicii Moldova privind funcționarea asociațiilor obștești și a organizațiilor internaționale neguvernamentale.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în formularea unor propuneri practice pentru determinarea principalelor direcții de dezvoltare a instituțiilor societății civile la nivel constituțional și internațional, precum și propunerea unor metode mai eficiente de protecție a drepturilor omului cu participarea ONGI-urilor, în special a celor cu caracter consultativ pe lângă ONU și/sau Consiliul Europei. Materialele de cercetare pot fi utilizate în cadrul proiectelor teoretice și practice.

Concluziile cercetării pot fi aplicate atât în cercetările științifice privind drepturile omului și ale cetățeanului, privind activitățile ONGI-urilor, societatea civilă globală, formarea unui stat de drept în Republica Moldova, cât și în practica organizațiilor internaționale, a instituțiilor statului și a societății civile. Rezultatele cercetării pot fi aplicate, ca material științific și practic, în instituțiile de învățământ la studierea dreptului internațional, a relațiilor internaționale, a politologiei, a teoriei statului și dreptului, a dreptului constituțional.

Materialul fundamental de cercetare este folosit de autor în lucrul practic cu organizațiile internaționale și în procesul educațional. În mod special, materialul științific al cercetării a stat la baza cursului autorului „Organizații internaționale”, „Drept public internațional”, „Drept european”.

Noutatea științifică a cercetării constă în faptul că statutul și rolul ONGI-urilor a fost investigat cuprinzător prin prisma asigurării dreptului omului la asociere la nivel național și internațional. Lucrarea reflectă practica juridică și judiciară străină a funcționării ONGI-urilor, precum și practica participării acestora la relațiile internaționale contemporane. Cercetarea comparativă cuprinzătoare în dimensiunea comparativă a ONG-urilor în cadrul statului și în formatul juridic internațional face posibilă evaluarea tendințelor actuale de dezvoltare a statului, a societății, a activităților organizațiilor internaționale interguvernamentale și a funcționării societății civile globale.

Rezultatele științifice principale noi ale studiului constau în examinarea instituției ONGI-urilor printr-o analiză comparativă a corelației doctrinelor internaționale cu cele constituționale. O atare abordare a fost determinată de specificul problemei și de scopul cercetării și oferă o tratare interdisciplinară cuprinzătoare. În acest sens, rezultatele științifice ale cercetării au contribuit la dezvoltarea unei noi direcții în știința dreptului internațional – *instituția organizațiilor internaționale neguvernamentale*, care se bazează pe studierea relației dintre dreptul omului la asociere la nivel național și internațional și într-o analiză comparativă a relației dintre doctrinele internaționale și constituționale; este propusă codificarea normelor de drept internațional, care reglementează statutul ONGI în interacțiunea acestuia cu OIG; se propune o clasificare și o tipologie a ONGI-urilor, care poate influența

calitativ activitatea OIG-urilor, a instituțiilor internaționale și interne la elaborarea legislației și a politicilor de dezvoltare a drepturilor omului și a instituțiilor societății civile; sunt propuse modificări în legislația constituțională a Republicii Moldova ce țin de armonizarea normelor interne ale statului cu standardele internaționale în domeniul protecției drepturilor omului, inclusiv dreptul de asociere, și sporirea eficacității aplicării acestora.

Tezele științifice principale prezentate pentru susținere:

1. Pentru a denumi „organizația internațională neguvernamentală”, în literatura de specialitate engleză, în literatura de specialitate din Republica Moldova și în literatura rusească se recurge la utilizarea unei terminologii diferite : „organizație non-profit”, „organizația societății civile”, „organizație privată de voluntariat”, „organizații nonguvernamentale”, „organizații de voluntari”, „organizații transnaționale”, „organizații publice internaționale”, „organizații ale cetățenilor”, „organizație socială civilă (publică)” etc.

Analiza temeinică a legislației diferitor țări, precum și a tratatelor internaționale ce țin de subiectul studiat, conduce la concluzia că „organizație neguvernamentală” este termenul general cel mai acceptabil pentru utilizare în documentele internaționale. Sintagma „asociație obștească” se aplică în dimensiunea constituțională. În dreptul civil, se recomandă folosirea doar a termenului „organizație publică” sau „organizație non-profit”.

Pentru a elimina incertitudinea doctrinară și terminologică, precum și pentru a rezuma caracteristicile pe care le posedă o organizație internațională neguvernamentală, se propune definiția unei ONGI elaborată de autoarea prezentei lucrări: *organizația internațională neguvernamentală reprezintă una dintre formele organizatorico-juridice ale asociațiilor obștești ale oricărui stat recunoscut, creată în scopul de a promova cooperarea internațională în diverse domenii ale activității umane, fără participarea organelor și a instituțiilor oficiale (guvernamentale), desfășurându-și activitatea în baza cartei, având reprezentanțe pe teritoriul a trei sau mai multe state și urmând normele și principiile dreptului internațional.*

2. Cercetarea științifică a dovedit existența dreptului de asociere în constituțiile multor state, inclusiv a Republicii Moldova. Este important

de menționat că normele și legile constituționale care reglementează statutul ONG-urilor și ONGI-urilor se bazează, în primul rând, pe dreptul internațional recunoscut al fiecăruia la dreptul și libertatea de asociere.

Republica Moldova garantează drepturile și libertățile fundamentale ale omului prin legislația internă și tratatele internaționale ratificate. La studierea experienței Republicii Moldova s-a stabilit că ONG-ul „reprezintă una dintre formele organizatorice și juridice de exercitare a dreptului la asociere. Natura juridică a acestora se caracterizează prin personalitate juridică constituțională, ce presupune unitatea organizatorică formală a asociației, stabilitatea structurii acesteia, a componenței și a relațiilor dintre membri. Cu toate acestea, comparând două legi (Legea Republicii Moldova „Cu privire la organizațiile necomerciale” din 2020 și Legea UAT Găgăuzia „Cu privire la asociațiile obștești” din 2001), este posibil să se identifice abordări diferite încorporate în statutul juridic și în concepțiile de dezvoltare a sectorului neguvernamental în Republica Moldova”. [51].

3. În contextul globalizării, este necesară studierea activităților ONGI-urilor, ținând cont de statutul constituțional și juridic și de reglementarea juridică internațională. În dreptul internațional, oficial, nu există norme care să recunoască personalitatea juridică a ONGI-urilor. Dreptul internațional totuși nu neagă capacitatea ONGI-ului de a fi un subiect ad-hoc al dreptului internațional și al relațiilor internaționale. Un aspect important și ambiguu de reglementare prin normele de drept constituțional și internațional este transformarea ONG-urilor în ONGI-uri. Constatăm că ONGI-urile au capacitate juridică (specială) limitată. În opinia noastră, anume acordarea statutului consultativ ONGI-urilor și conformitatea acestor organizații cu criteriile stabilite de dreptul internațional permite să se discute despre prezența personalității juridice internaționale limitate a ONGI-urilor.

4. În cadrul studiului nostru, în baza analizei documentelor internaționale și a lucrărilor de specialitate, putem realiza „clasificarea proprie a ONGI-urilor după următoarele criterii: 1) legalitate; 2) natura organizației internaționale (ONGI-uri temporare și permanente); 3) termeni de referință (obiectele activității); 4) acoperirea geografică și conform cercului de participanți (organizații universale și regionale); 5) procedura de alăturare a membrilor (deschis și închis); 6) conform

obiectivelor lucrului. Cercetând și clasificând funcțiile organizațiilor internaționale, în activitatea OING-urilor pot fi identificate următoarele funcții: de expertiză, propagandistică, cultural-educatională, informațională, de supraveghere, de reglementare și operativă.

În cercetare se identifică principalele grupuri de documente internaționale care garantează dreptul de asociere și, în consecință, statutul juridic al ONGI-urilor. Doar în cadrul ONU au fost adoptate multe alte documente internaționale importante privind protecția drepturilor omului. La o clasificare a lor, se pot distinge 4 grupuri principale. Pe parcursul cercetării, se constată că nu există acte juridice internaționale cuprinzătoare care să reglementeze activitatea ONGI-urilor. Statutul juridic al ONGI-urilor este cel mai adesea determinat în prezent de dreptul intern al OIG sau în cadrul unor acorduri pe probleme speciale. Astfel de abordări diferite duc la coexistența unor regimuri juridice diferite, uneori contradictorii, ale ONGI-urilor.

Problema determinării statutului juridic al ONGI-urilor poate fi rezolvată prin adoptarea unui document juridic internațional aparte care să consolideze capacitatea juridică a ONGI-urilor și forma de interacțiune cu organizațiile interguvernamentale. Documentul ar putea fi intitulat „Convenția privind statutul juridic al ONGI-urilor”.

5. În contextul studierii ONGI-urilor, se actualizează problema societății civile, în special în dimensiunea sa internațională. Acest concept este de natură interdisciplinară, lipsind o unitate în definirea, forma și conținutul societății civile. O definiție juridică mai clară a categoriei „societate civilă” și introducerea acesteia în sistemul juridic al statului ar putea scoate la iveală coliziunile ce țin, în primul rând, de activitatea asociațiilor obștești.

Putem propune în acest context următoarea definiție proprie: *„Societatea civilă este o asociație de oameni uniți printr-un sistem de instituții și relații publice menite să ofere condiții pentru autorealizarea indivizilor aparte și a colectivelor lor”*. [62, p.76], care ar servi drept bază pentru elaborarea unei definiții normative universale.

6. O manifestare importantă „a globalizării o constituie *tendențele interconectate ale constituționalizării dreptului internațional și ale internaționalizării dreptului constituțional*, adică formarea standardelor universale și regionale pe care statele trebuie să le respecte. Infrastructura

societății civile globale include toate tipurile de ONGI. În studiu este propusă definiția pe care o dă autorul *unei societăți civile globale – aceasta este o asociație, organizată la nivel global, de persoane care, indiferent de naționalitate sau cetățenie, sunt active în rezolvarea problemelor de importanță globală printr-un sistem de instituții și relații publice, inclusiv cu ajutorul organizațiilor internaționale neguvernamentale*”. [62, p.82].

7. Studiind practica judiciară a CEDO, autorul ajunge la concluzia că dreptul la asociere este garantat de tratatele internaționale universale și regionale privind drepturile omului. Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale este un standard juridic european important în acest domeniu. În practica judiciară a CEDO se cunosc din ce în ce mai multe hotărâri noi, care reflectă concluziile Curții cu privire la diverse aspecte, inclusiv protecția dreptului la asociere și a libertății de activitate a organizațiilor internaționale neguvernamentale.

Studiul analizează utilizarea practică a institutului „amicus curiae” în conformitate cu articolul 36 din Convenție. De regulă, scopul este de a influența dezbaterile judiciare cu ajutorul comentariilor profesionale și de expertiză ale ONGI-urilor. Folosind această instituție, ONGI-urile vor putea să protejeze mai eficient drepturile civile, politice și alte drepturi fixate în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 1950.

8. Dreptul de acces la finanțare determină libertatea ONG-urilor. În contextul studiului juridic, a fost făcută o analiză a problemelor de finanțare a ONGI-urilor, a dreptului acestora de a primi fonduri, ceea ce rezultă din prevederile acordurilor internaționale în domeniul protecției drepturilor omului. Autorul fundamentează afirmația că dreptul de a finanța activitatea ONGI-urilor, inclusiv din surse internaționale, este o parte integrantă importantă a dreptului la libertatea de asociere. Acest lucru este confirmat în multe dintre deciziile examinate ale CEDO privind problemele ce țin de libertatea activității ONG-urilor.

Dreptul statului de a utiliza mecanisme care vizează restricționarea accesului ONGI-urilor la finanțare străină este posibil doar pentru o anumită limitare a ingerinței străine. Studiul formulează recomandări practice pentru respectarea și implementarea normelor general

recunoscute în domeniul funcționării și finanțării ONGI-urilor. Sunt oferite recomandări pentru state, pentru ONGI-uri, pentru donatori.

9. ONGI-urile, precum și organizațiile neguvernamentale din Republica Moldova, sunt foarte dependente de programele donatorilor și de finanțarea externă. Antreprenoriatul social poate deveni o formă alternativă de sustenabilitate financiară a organizațiilor societății civile, inclusiv a celor care operează la nivel internațional. ONG-urile și întreprinderile sociale îndeplinesc multe dintre funcțiile pe care statul ar trebui să și le asume inițial. E vorba despre rezolvarea problemelor păturilor social vulnerabile ale populației, crearea de locuri de muncă pentru persoanele cu nevoi speciale și integrarea acestora în societate. Studiind experiența de reglementare a antreprenoriatului social în republicile europene și post-sovietice, precum și analizând diverse abordări internaționale și regionale, se propune introducerea modificărilor în legislația Republicii Moldova (introducerea de practici europene de succes) în scopul motivării antreprenorilor sociali: acordarea de beneficii fiscale, posibilitatea de a transfera spații nefolosite cu închiriere gratuită, în special în mediul rural, sau închiriere la costuri reduse, posibilitatea de subvenționare a întreprinderilor sociale, determinarea conceptului de „expert social”.

10. Atât organizațiile internaționale interguvernamentale, cât și organizațiile neguvernamentale participă la procesul de legiferare internațională modernă pe arena internațională. Studiul oferă o analiză a activității de legiferare a unei serii de ONGI-uri, determină locul actelor juridice internaționale adoptate de acestea și, de asemenea, relevă semnificația acestor acte pentru sistemul național de legislație și sistemul de reglementare internațională. Adesea, deciziile ONGI-urilor au un impact important asupra creării de norme de către subiecții dreptului internațional. Drept exemplu poate fi numit ICRC, ale cărui decizii se referă la sursele dreptului internațional umanitar.

ONGI-urile pot pune probleme și propuneri importante pe agenda zilei pentru ONU și pentru alte organizații internaționale interguvernamentale (OIG). Un exemplu evident de interacțiune între ONGI și OIG este experiența Organizației Internaționale a Muncii (ILO), care interacționează cu ONGI-uri ce au statut consultativ. Studiul confirmă tripartismul și formele multiple de interacțiune între părțile

interesate. Acest lucru a fost relevat în studiu nostru atât la etapa adoptării normelor internaționale (convenții și recomandări ale ILO), cât și la etapa de monitorizare a respectării acestora, inclusiv de către organele specializate care examinează litigiile dintre părți.

11. ONGI-urile contribuie la implementarea celor 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă a ONU prin soluționarea diferitelor probleme sociale și umanitare. Pe baza studiului efectuat, în lucrare este fundamentată importanța aparte a ONGI-urilor în soluționarea conflictelor contemporane internaționale, regionale, interstatale și intrastatale. Totodată, autoarea cercetării subliniază, pe lângă necesitatea implicării ONGI-urilor în procesul de soluționare a conflictelor, și reconciliere a părților. Acest tip de activitate a fost recunoscut ca un instrument eficient auxiliar de rezolvare a problemelor internaționale.

Multe inițiative de menținere a păcii în Republica Moldova au fost organizate cu sprijinul organizațiilor internaționale. A fost propusă și justificată o inițiativă de implicare a reprezentanților societății civile în procesul de negociere, precum și în platformele sectoriale de dezvoltare a celor două maluri. Participând la promovarea obiectivelor de dezvoltare durabilă, precum și în cadrul activităților active de apărare a dreptului, ONGI-urile moldovenești au devenit mai active în prezentarea de rapoarte alternative în ONU și în Consiliul Europei. ONGI-urile continuă să promoveze activ schimbări în dreptul național, regional și internațional, contribuind la îmbunătățirea legislației.

12. Dreptul UE recunoaște existența „întreprinderilor” și „autorităților publice”, dar ONG-urile nu se încadrează în niciuna dintre aceste categorii. Ca urmare, sectorul neguvernamental nu este încă luat în considerare în mod corespunzător în cadrul legal al UE. Inițiativa privind armonizarea standardelor și a principiilor de activitate a ONG-urilor din UE este la faza discuțiilor. Cu toate acestea, s-a acumulat multă experiență practică, iar organizațiile neguvernamentale au devenit o parte importantă a funcționării societății civile în Uniunea Europeană. Ele se angajează într-un dialog permanent cu autoritățile publice pentru a asigura implementarea inițiativelor și politicilor sociale ale UE în cele 27 de state membre.

După recunoașterea perspectivei europene pentru Republica Moldova și acordarea statutului de țară candidată la UE la 3 iunie 2022

de către Consiliul European, rolul organizațiilor neguvernamentale în promovarea proceselor de integrare, precum și în participarea la implementarea recomandărilor Comisiei Europene, este actualizat. Unele modele de lucru al ONGI-urilor din UE pot fi luate ca bază pentru societatea civilă din Republica Moldova. Prin introducerea practicilor europene s-a realizat deja un oarecare progres în procesul de implementare a Recomandărilor UE pentru Republica Moldova în implementarea obligației de implicare a societății civile în procesul decizional, precum și în ceea ce privește lupta împotriva corupției.

Aprobarea și implementarea rezultatelor cercetării. Principalele prevederi și concluzii științifice prezentate de autor în cercetarea de față au fost elaborate în perioada anilor 2002-2023 și sunt reflectate în publicații științifice (2 monografii, 50 de articole, inclusiv 2 articole în reviste incluse în baza de date internațională cu rezumate SCOPUS). 16 au fost prezentate sub formă de discursuri și rapoarte științifice la conferințe științifico-practice și seminare din Republica Moldova și din străinătate».

Aprobarea rezultatelor a avut loc pe parcursul a 20 ani de activitate practică a autorului în calitate de colaborator al Misiunii OSCE și PNUD în Republica Moldova, precum și în calitate de consultant în cadrul unor organizații și proiecte internaționale administrate de Consiliul Europei, Uniunea Europeană, Ambasada Austriei în Republica Moldova, Ambasada Marii Britanii în Republica Moldova, Ambasada Suediei în Republica Moldova. Ideea codificării normelor de drept internațional care reglementează statutul ONGI-urilor a fost aprobată la un șir de conferințe și forumuri internaționale, inclusiv la Consiliul Europei, Strasbourg; la Oficiul Națiunilor Unite la Geneva, Elveția; în UNHCR, în Comitetul ONU pentru organizații neguvernamentale și în alte reprezentanțe internaționale. În special: „*Statutul juridic al ONGI-urilor și rolul lor în soluționarea conflictelor*” (Seminarul „Aspecte privind drepturile omului în procesul de reglementare transnistreană și rolul Consiliului Europei” 6-7 aprilie 2023, Strasbourg, Comisia Adunării Parlamentare a Consiliului Europei pentru Democrație și Statul de Drept); „*Activitățile ONGI-urilor în cadrul monitorizării internaționale a drepturilor omului și a revizuirii periodice universale*” (Congresul Internațional de Cercetare Științifică și Inovare, 26 - 27

august 2022. Istanbul, Turcia); „*Cooperarea internațională în domeniul obiectivelor de dezvoltare: aspecte juridice*” (IKSAD Congresul Internațional de Științe Sociale-VI 26-28 martie 2021, Universitatea Széchenyi István, Ungaria); „*Activitatea societății civile în lumina integrării europene a Moldovei și a UE*” (Conferința internațională științifico-practică „Modelarea viitorului Moldovei”, 3-5 iulie 2020, Asociația Europei de Sud-Est, Berlin); „*Mecanismele juridice internaționale de finanțare a organizațiilor internaționale neguvernamentale*” (Conferința internațională privind antreprenoriatul social „Dialogul părților cointeresate ale UE”, organizată de Alianța EAST, Comisia Europeană, 25-27 octombrie 2019 Bruxelles); „*Mecanisme juridice de asigurare a stabilității și securității: activități ale ONGI-urilor și statelor*” (Conferința internațională științifico-practică anuală XIII 27-29 aprilie 2018, Universitatea Armeană, Erevan); „*Cooperarea internațională în cadrul ONGI-urilor: inovarea ca instrument pentru schimbările socio-economice*” (Conferința științifică internațională, Oficiul ONU la Geneva, Elveția 22-24 noiembrie 2017) și multe altele.

Rezultatele studiului au fost reflectate în lucrările științifice și didactico-metodice, inclusiv 2 monografii: „*Organizațiile internaționale neguvernamentale: statut juridic, tipuri și rol în lumea modernă*” / Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Studii Europene din Moldova. Chișinău: USEM, 2022. 438 pagini; „*Statutul juridic și rolul asociațiilor obștești în sistemul relațiilor interne și internaționale*”, Moscova: Editura Prospekt, 2014. 350 p.; precum și în articole din reviste științifice, în lucrări științifice academice, în special apărute sub egida Academiei de Științe a Moldovei, a Universității de Studii Europene din Moldova, a ULIM, a Universității de Stat din Comrat, a Universității de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, a Universității Europene de Științe Umaniste (Vilnius, Lituania), a Universității Christian-Albrecht din Kiel (Kiel, Germania), a Universității de Economie din Bratislava (Slovacia) și altele.

Articolele științifice și monografiile au fost publicate în engleză, rusă și germană în Republica Slovacă, Germania, Republica Moldova, Federația Rusă. Volumul total al publicațiilor este de 75 de coli de autor.

Rezultatele și concluziile cercetării sunt folosite de autor în procesul educațional de mai bine de 20 de ani. Pe baza materialelor de cercetare, autorul a elaborat cursurile educaționale „Drept Internațional Public”, „Drept European”, „Dreptul Organizațiilor Internaționale”. Principalele poziții teoretice și rezultate ale cercetării s-au reflectat în predarea acestor cursuri în calitate de profesor invitat la Universitatea Economică din Bratislava, Slovacia (2015-2020), la Liberty University din Virginia, SUA (2017-2019), de asemenea, de conferențiar universitar la Universitatea de Stat din Comrat și Universitatea „T.G. Șevcenko” din Tiraspol.

Structura și volumul lucrării. Rezumatul științific constă din introducere, 3 capitole, concluzii și recomandări generale și se încheie cu o bibliografie și o listă a publicațiilor autorului la tema de cercetare. Volumul total al rezumatului este de 80 de pagini și 45 de pagini de text principal.

Cuvinte-cheie: relații internaționale, organizații internaționale neguvernamentale, organizații internaționale interguvernamentale, activitatea de legiferare, globalism, societate civilă, drepturile omului, dreptul la asociere, finanțarea instituțiilor societății civile, practica judiciară europeană, amicus curiae.

CONȚINUTUL LUCRĂRII DE SINTEZĂ

În **Introducere** se fundamentează actualitatea temei de cercetare, se face o evaluare a cercetării științifice, se determină scopul, obiectivele, obiectul și subiectul de studiu, se identifică baza metodologică, se prezintă lista de surse bibliografice, noutatea științifică, semnificația teoretică și practică, se dezvăluie structura lucrării, se formulează tezele expuse spre susținere.

Primul capitol „Organizațiile internaționale neguvernamentale în sistemul relațiilor juridice internaționale: analiza teoretico-metodologică” este consacrat conceptului de ONGI și tipologiei sale, experienței de reglementare a statutului juridic și funcționării ONG-urilor și ONGI-urilor în alte țări, problemelor folosirii abrevierilor și termenilor legați de semnificația ONGI-urilor. O parte specială a lucrării este rezervată analizei naturii juridice a ONGI-urilor. Se constată că introducerea termenului de „organizație internațională

neguvernamentală” în circulația științifică a fost, o perioadă îndelungată, împiedicată de lipsa unei definiții general acceptate, iar complexitatea studierii acestei instituții a fost complicată de metodele sale interdisciplinare de studiu într-o analiză comparativă a relației dintre doctrinele internaționale și constituționale. În cercetare sunt scoase la iveală mai multe dificultăți și contradicții – de la dezacordul terminologic până la dependența conceptelor științifice de contextul juridic internațional și intern. Cea mai stringentă problemă a devenit studiul dreptului la asociere în organizațiile internaționale neguvernamentale, precum și rolul ONGI-urilor în formarea unei societăți civile globale.

Primul subcapitol „Conceptul și tipurile de organizații internaționale neguvernamentale” este dedicat analizei datelor statistice, analitice și juridice privind consolidarea conceptului de „organizație internațională neguvernamentală” în documentele organizațiilor internaționale, precum și în legislația unor țări aparte. Subcapitolul prezintă o analiză a abordărilor conceptuale teoretice și metodologice în studiul ONGI-urilor.

Numărul ONGI-urilor a scăzut semnificativ în timpul războaielor majore, dar după încheierea acestora a crescut considerabil, mai ales după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial. [15, p.28]. Conform diverselor estimări, la nivel mondial, există 10 milioane de diferite tipuri de organizații neguvernamentale (denumite în continuare ONG-uri). Peste 40 de mii de ONG-uri activează în afara granițelor statelor lor [3, p.25].

În dreptul internațional se observă o problemă în ce privește utilizarea terminologiei și a abrevierilor ce țin de semnificația ONGI-urilor: „organizație neguvernamentală” [4, p. 218] „organizație a societății civile” [13, p.67]. Multă vreme, introducerea termenului de „organizație internațională neguvernamentală” în circulația științifică a fost împiedicată de lipsa unei definiții general acceptate. În același timp, acest termen este ferm prezent în documentele și materialele ONGI-urilor înseși. Referindu-ne la practica stabilită, termenul „organizație neguvernamentală” poate fi aplicat atât cu privire la organizațiile naționale, cât și internaționale. Ceea ce complică metodologia de cercetare și definirea ONGI-urilor în sistemul juridic.

Pe lângă practica de reglementare juridică și de interacțiune a ONGI-urilor cu ONU, primul subcapitol analizează practica altor OIG (ILO, OMS, UNCTAD, UNIDO, Banca Mondială, Consiliul Europei și altele), care, de asemenea, au prevăzut forme și condiții de cooperare cu OING-uri, au stabilit statut consultativ, au introdus sistemele de acreditare a lor. Convenția Consiliului Europei [10], spre deosebire de ONU, indică două tipuri de organizații: asociațiile și fondurile. Conceptul de „obiectiv public necomercial util de importanță internațională” [11] este și el ambiguu.

O definiție unică, general acceptată a ONGI-urilor în dreptul internațional modern nu a fost încă elaborată – o astfel de concluzie poate fi trasă în procesul analizei literaturii științifice și a documentelor internaționale. Cu toate acestea, mulți cercetători subliniază că „întărirea efectivă a rolului ONGI-urilor în relațiile internaționale nu este fixată în mod convenit în interpretarea juridică și doctrinară” [14, C.161]. Este extrem de dificil să oferim o singură definiție cuprinzătoare a ONGI-urilor. Cu toate acestea, pentru a generaliza materialul acumulat în cursul cercetării, am considerat important să se elaboreze o definiție a acestui concept. În opinia noastră, *„ONGI-ul este una dintre formele organizatorice și juridice ale asociațiilor obștești ale unui stat recunoscut, formată pentru a promova cooperarea internațională în diverse domenii ale activității umane, având reprezentanțe pe teritoriiul a trei sau mai multe state și recunoscând normele și principiile dreptului internațional”*. [62, p.29].

Doctrina dreptului internațional nu are o opinie unică referitor la criteriile de identificare a ONGI-urilor. Pe baza analizei documentelor internaționale și a lucrărilor științifice, propunem o clasificare proprie a ONGI-urilor, în funcție de următoarele criterii: natura organizației internaționale; sfera de competență (obiectele activității); acoperirea geografică (cercul de participanți); procedura de aderare a membrilor [62, p.59]. De asemenea, organizația trebuie să aibă o serie de caracteristici: să fie de natură neguvernamentală și non-profit; nu trebuie să participe la activități politice; să aibă filiale în cel puțin trei țări; trebuie să aibă un act constitutiv, organe de conducere; să-și desfășoare activitățile în conformitate cu principiile general recunoscute ale dreptului internațional.

Al doilea subcapitol „Drepturile omului și dreptul la asociere în organizațiile internaționale neguvernamentale: corelația dintre doctrinele internaționale și constituționale” prezintă o analiză a caracteristicilor esențiale ale dreptului internațional în domeniul drepturilor omului, în special, în contextul statutului juridic și al funcționării ONGI-urilor.

Analizând contextul juridic internațional și politico-istoric, se poate concluziona că drepturile omului au apărut în Antichitate și s-au manifestat treptat prin „generații de drepturi ale omului”.

Lucrările istorice ale lui Platon, Aristotel, N. Machiavelli, G. Groțius, J. Locke, T. Hobbes și ale altor autori notorii [65, p.26] au dezvoltat idei importante despre drepturile naturale inalienabile ale omului.

Cercetând ONGI-urile, este important de conștientizat granița dintre drepturile omului și ale cetățeanului, acordându-se atenție caracterului de stat al drepturilor cetățeanului și caracterului «fîresc» al drepturilor omului.

O analiză a normelor internaționale și a legilor constituționale ale unor state ne permite să concluzionăm că *„dreptul la asociere este unul dintre drepturile socio-politice de bază ale personalității, precum și un element central al societății civile. Scopul lui este de a asigura fiecărei persoane posibilitatea de a participa la activități socio-politice, precum și de a consolida legal crearea a tot felul de asociații obștești”* [61, p.105].

Republica Moldova și-a dovedit aderarea la principiile și normele dreptului internațional prin ratificarea actelor internaționale privind drepturile omului [20]. Pentru a se conforma standardelor internaționale și pentru a eficientiza pe plan intern legislația Republicii Moldova privind ONG-urile, se propune unificarea reglementării statutului acestora pe tot teritoriul Republicii Moldova, inclusiv în Găgăuzia [61]. Comparând două legi „Cu privire la organizațiile necomerciale” și „Cu privire la asociațiile obștești” (a Republicii Moldova și a UAT Găgăuzia), se pot identifica discrepanțe și unele contradicții.

În al treilea subcapitol „Problema personalității juridice a organizațiilor internaționale neguvernamentale” se analizează personalitatea juridică a ONGI-urilor și a OIG-urilor. OIG-urile dispun de anumite drepturi internaționale, poartă responsabilitate juridică internațională [60, p. 17–18]. O situație diferită se conturează în ceea ce privește personalitatea juridică a ONGI-urilor. În dreptul internațional, nu există norme care să recunoască personalitatea juridică internațională a ONGI-urilor, cu toate acestea, nu există nici norme care să nege acest statut. Diferite școli științifice interpretează contradicția creată în moduri diferite: de la negare [71, p. 238] până la recunoașterea personalității juridice a ONGI-urilor în cadrul relațiilor juridice speciale cu OIG [66, p. 54-72; 20, p.112-118]. Există chiar poziția de recunoaștere, într-o serie de cazuri, a persoanelor fizice (indivizi) ca subiecte de drept internațional [25, p.112–118]. Este de remarcat că Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23 mai 1969 menționează și „alte subiecte de drept internațional, pe lângă state și asociații internaționale” [16, p. 78].

Autorul lucrării de sinteză susține o poziție moderată, referindu-se la dezvoltarea rapidă a dreptului internațional și a relațiilor internaționale, precum și la recunoașterea indirectă a ONGI-urilor în sistemul organizațiilor internaționale, de exemplu, prin „acordarea unui statut consultativ”, [80, p.26].

În contextul capacității juridice contractuale a ONGI-urilor, prezintă interes științific pentru cercetare Acordul între Elveția și Comitetul Internațional al Crucii Roșii (CICR) [23; 2. p. 152-160], în care Elveția recunoaște personalitatea juridică internațională și capacitatea juridică a CICR. Pe această bază, acordul garantează imunități și privilegii pentru angajații ONGI-urilor, sunt reglementate problemele responsabilității internaționale a statului (articolul 20), este prevăzută procedura de arbitraj cu participarea Curții Internaționale de Justiție a ONU (articolul 22).

Există și alte exemple: acordul între Ecuador, UNESCO și Fundația Charles Darwin pe probleme de cercetare științifică; multe acorduri între OIG și Programul Alimentar Mondial al ONU, Biroul Înaltului Comisar al ONU pentru Refugiați; cu Programul ONU pentru Alimentație și Agricultură [22] etc.

Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii ține evidența zonelor umede de importanță internațională, iar din 1968 a Cărții Roșii Internaționale. Tratatul de la Nairobi privind Protecția Simbolului Olimpic din 1982 [69] conține o normă generală de drept care se referă la Carta Comitetului Internațional Olimpic (CIO).

Un aspect ambiguu în problema personalității juridice a ONGI-urilor este trecerea unei asociații publice cu statut intrastatal la ONGI. Astfel, în general, putem concluziona că ONGI-urile au capacitate juridică și personalitate juridică limitată (specială), dar totuși cu regim ad-hoc existent, ținând cont de statutul consultativ.

Al doilea capitol „Mecanisme juridice internaționale de funcționare a organizațiilor internaționale neguvernamentale” analizează mecanismele juridice internaționale de finanțare a instituțiilor societății civile, în special a ONGI-urilor; standardele și practica judiciară europeană privind protecția dreptului la asociere în organizațiile neguvernamentale, inclusiv implementarea instituției „amicus curiae” în teoria și practica ONGI-urilor. Un accent deosebit este pus pe analiza activităților de legiferare a organizațiilor internaționale, ceea ce confirmă încă o dată rolul activ și importanța ONGI-urilor în domeniul dreptului internațional.

Primul subcapitol „Mecanisme juridice internaționale de finanțare a instituțiilor societății civile” ajunge la concluzia că analiza acordurilor internaționale în domeniul protecției drepturilor omului a arătat și a argumentat dreptul ONGI-urilor de a primi finanțare, făcând referire la principiul libertății ONGI-urilor.

Organizațiile neguvernamentale sunt nevoite să recurgă la împrumuturi financiare externe, iar sursele de finanțare pentru ONGI-uri variază. Gradul de influență a ONGI-urilor în țările dezvoltate se datorează unui șir de factori: existența unor legi care reglementează activitățile ONGI-urilor; formarea unui organ privind relațiile cu ONGI-urile pe lângă structurile autorităților legislative și/sau executive; înlesniri fiscale; finanțarea directă a anumitor organizații și programe etc. În țările cu regim autoritar, dimpotrivă, libertatea de activitate a ONGI-urilor este foarte limitată sau ele nu au voie să funcționeze într-un regim democratic deplin. Este de remarcat că aceasta nu se referă la structurile

care se află sub controlul deplin al autorităților și creează doar aparența unor ONG-uri independente [21, p.78].

Studiul nostru analizează dreptul la libertatea de asociere și la libertatea de finanțare, făcând referire la documentele internaționale general recunoscute ale ONU și ale Consiliului Europei [8,9,17,18, 19,26]. Autoritățile din Statele Unite și principalele țări ale UE monitorizează ca activitățile ONGI-urilor pe teritoriul lor să fie desfășurate strict în cadrul legii și să nu prezinte un pericol pentru interesele naționale și securitatea statului, a societății și a individului. În unele țări ale CSI a fost introdus un control normativ asupra reglementării finanțării externe a activităților ONGI-urilor. Legislația unor țări arabe interzice în mod direct sponsorizarea străină a unor tipuri de activități [92].

Dreptul de acces la finanțare este confirmat de deciziile și rapoartele comitetelor internaționale ale ONU și ale CEDO [5,6,7,22]. În opinia noastră, restricțiile sunt posibile în conformitate cu dreptul internațional, dar numai cele care sunt necesare în interesul statului sau al securității publice.

Analizând standardele internaționale în domeniul accesului la finanțare al ONGI-urilor, se poate constata diseminarea pe scară largă a conceptului de antreprenoriat social. Acesta reprezintă o activitate antreprenorială care se concentrează pe rezolvarea problemelor sociale, folosind metode și tehnologii inovatoare [99, p. 37].

Deși ideea de antreprenoriat social este destul de răspândită, nu există limite clare pentru folosirea termenului care desemnează fenomenul, ceea ce reprezintă un obstacol pentru instituționalizarea lui în mai multe țări. O analiză a diferitor abordări internaționale și regionale a arătat că antreprenoriatul social este examinat în lucrările științifice în sens restrâns și în sens larg.

Antreprenoriatul social pentru Moldova este un concept destul de nou, dar în 2021 s-a înregistrat un progres în dezvoltarea și diseminarea lui. Aici, antreprenoriatul social, ca și economia socială, pot fi realizate de: o asociație obștească; o societate cu răspundere limitată; o cooperativă. Doar societățile cu răspundere limitată pot obține un statut separat pentru o persoană juridică ca „întreprindere socială”.

Astăzi, antreprenoriatul social în Moldova este legat, în primul rând, de crearea locurilor de muncă pentru persoanele din grupurile vulnerabile, de incluziune și de integrare. Astfel, trei din patru întreprinderi sociale sunt întreprinderi sociale integrative care vizează crearea locurilor de muncă și angajarea în principal a persoanelor din grupurile social vulnerabile ale populației. Deoarece antreprenoriatul social abia începe să se dezvolte în Republica Moldova, unele normative sublegislative trebuie încă revizuite, ținând cont de practica internațională și europeană.

Al doilea subcapitol al capitolului II „Standarde europene și practica judiciară pentru protecția dreptului la asociere” analizează garanțiile internaționale privind libertatea de a crea și de a funcționa a organizațiilor neguvernamentale și a ONGI-urilor, precum și instituția „amicus curiae” în teoria și practica organizațiilor.

Standardele europene au la bază Convenția europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [11] (denumită în continuare Convenția) din 4 noiembrie 1950, care a stabilit lista drepturilor protejate, precum și protecția internațională a acestora. Recent, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a examinat o serie de cazuri legate de articolul 11 din Convenție.

Analizând experiența internațională de funcționare a ONGI-urilor, precum și practica judiciară, constatăm că garanțiile internaționale sunt valabile doar dacă ONGI-ul are o structură instituțională. Această prevedere a fost confirmată prin hotărâri judecătorești.

Caracterul benevol al creării unei organizații neguvernamentale este caracteristica ei importantă și componenta statutului ei juridic [73, p.89-92]. În cazul în care calitatea de a fi membru al ONGI este incompatibilă cu locul de muncă al unui cetățean, se pot aplica anumite restricții (cauza *"Van der Hejden împotriva Olandei"* [74, p. 256-274]). În altă cauză, a fost recunoscută o restricție a dreptului de a primi subvenții sau asistență financiară. Aceasta constituie o încălcare a articolului 11 din Convenție (cauza *„Ramazanov și alții împotriva Azerbaidjanului”*) [83, pp. 112-142].

Există practică judiciară și în litigiile cu sindicatele [79], cu partidele politice, cu unele restricții legate de scopuri politice [80,82]. Dreptul la libertatea de asociere poate fi restrâns prin refuzul de

înregistrare 75,76,77,86]. Analizând hotărârile CEDO, se poate ajunge la concluzia că „libertatea de asociere nu este absolută” [78,81,84,85].

Analiza institutului „amicus curiae” este foarte importantă pentru studiul ONGI-urilor. De exemplu, ONGI-urile "Amnesty International", "Interights", "Human Rights Watch", "Human Rights Firs" și altele folosesc cu succes această instituție în practica CEDO. Astfel, ONGI-urile demonstrează activism pentru drepturile omului și participă la diferite forme de activitate juridică internațională.

Al treilea subcapitol „Activitățile de legiferare a organizațiilor internaționale: aspecte teoretice și tendințe actuale” analizează legiferarea organizațiilor internaționale ca parte integrantă a legiferării internaționale în ansamblu. Studiind problemele activității de legiferare ale organizațiilor internaționale, se constată diversitatea acestora. Cercetările actuale recunosc mai multe aspecte privind prezența componentelor activității de legiferare a organizațiilor internaționale: a) participarea directă la crearea normelor dreptului internațional; b) participarea la procesul de legiferare a statelor [50, pp. 122-131]. Procesul de legiferare în dreptul internațional public nu se limitează la încheierea de tratate internaționale de către stat – principalul subiect de drept internațional.

Nu am atestat un aparat conceptual suficient la tema studiată. Astfel, participarea organizațiilor internaționale la elaborarea normelor este determinată cu ajutorul următorilor termeni: forme, direcții, tipuri, metode, aspecte.

În urma cercetării, se poate ajunge la importanta constatare că studiul rolului de legiferare a organizațiilor internaționale ar trebui realizat ținând cont de particularitățile personalității lor juridice. Participând la procesul de legiferare a statelor (această activitate este uneori denumită funcție de cvasielaborare a normelor [45, p.16] sau funcție auxiliară [41, p.56]), organizațiile internaționale nu elaborează în mod independent normele dreptului internațional, ci doar participă la acest proces.

Pe lângă funcția auxiliară, organizațiile internaționale desfășoară activități de legiferare, denumite și de elaborare a normelor. O serie de autori menționează o tendință recentă de extindere a capacității contractuale a organizațiilor internaționale. Dacă vorbim despre Uniunea

Europeană ca asociație interstatală, atunci ar trebui să precizăm faptul extinderii sferei de aplicare a acordurilor comerciale și a altor acorduri economice încheiate de UE în nume propriu cu unele state europene (și nu numai).

Cercetarea noastră examinează problema deținerii capacității juridice contractuale de organizațiile internaționale. Potrivit unor specialiști, problema sferei de aplicare a drepturilor și obligațiilor internaționale, „precum și a surselor capacității juridice contractuale a organizațiilor internaționale, este rezolvată în practică ținându-se cont de caracteristicile fiecărei organizații internaționale” [13, p.79]. Autorii consideră că este posibil să se stabilească sfera de aplicare a capacității juridice contractuale a organizațiilor internaționale prin interpretarea documentelor constitutive și prin referirea la doctrina competenței implicite. Savanții americani insistă ca organizațiile internaționale să-și exercite capacitatea juridică contractuală necesară pentru a-și îndeplini funcțiile.

Una dintre cele mai controversate probleme din știința dreptului internațional este cea a activităților intraorganizaționale de stabilire a normelor organizațiilor internaționale. De un interes deosebit în cercetarea activităților de legiferare sunt organizațiile internaționale neguvernamentale.

Normele adoptate de ONGI-uri sunt în mare parte de natură consultativă. Acest fapt însă nu le diminuează importanța. Adesea, astfel de decizii ale ONGI-urilor au un impact important asupra creării de norme de către subiecții de drept internațional și un impact tangibil în soluționarea problemelor globale, inclusiv în rezolvarea problemelor în cadrul Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale ONU. Recent, acestea au devenit actuale în plan științific și în implementarea practică a principiilor dreptului internațional.

ONGI-urile au inițiat realizarea unui șir de convenții internaționale foarte importante. În domeniul drepturilor omului și al dreptului umanitar, ONGI-urile, de exemplu, au jucat un rol important în elaborarea propunerilor de promovare și creștere a sprijinului de stat pentru o serie de acorduri internaționale, cum ar fi Convenția de interzicere a minelor antipersonal (Tratatul de la Ottawa), Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale.

Un alt exemplu sunt tratatele internaționale de drept umanitar inițiate de Comitetul Internațional al Crucii Roșii (CICR), care a participat la redactarea textelor tuturor convențiilor pentru protecția victimelor războiului în 1864, 1906, 1929 și 1949. CICR a fost pionier în crearea Convenției de la Haga din 1899 (III) și a Convenției de la Haga din 1907 (X). CICR a fost, de asemenea, inițiatorul adoptării amendamentelor la Convențiile de la Geneva, ceea ce a adus la crearea a două protocoale adiționale în 1977. Recunoașterea rolului important al CICR a fost reflectat în mandatul acestuia, când și-a propus „contribuția la o respectare strictă a dispozițiilor dreptului internațional umanitar aplicabil în conflicte armate” și „explicația dispozițiilor dreptului internațional umanitar aplicabil în perioada de conflict armat” [96,p.79-92].

Deși ONGI-urile nu au capacitatea juridică de a încheia tratate internaționale, ele pot influența în mod clar relațiile juridice internaționale. ONGI-urile pot completa golurile dreptului internațional lăsate de statele contemporane în reglementarea diferitelor sfere ale relațiilor internaționale. Cel mai relevant exemplu de legiferare a ONGI este activitatea Comitetului Internațional al Crucii Roșii, care este forța motrice a dezvoltării dreptului internațional umanitar.

Al treilea capitol „Rolul organizațiilor internaționale neguvernamentale în lumea contemporană și interacțiunea lor cu organizațiile internaționale interguvernamentale” analizează fundamentele juridice și practice ale interacțiunii organizațiilor internaționale neguvernamentale și organizațiilor internaționale interguvernamentale. O astfel de interacțiune este studiată mai detaliat pe baza cooperării ONGI cu Organizația Națiunilor Unite (ONU) și cu Organizația Internațională a Muncii (OIM). Vorbind despre rolul ONGI-urilor în dreptul internațional și în relațiile internaționale, s-a considerat foarte important să se cerceteze rolul ONGI-urilor în soluționarea conflictelor și în asigurarea procesului de dezvoltare durabilă.

Subcapitolul 1 „Interacțiunea organizațiilor internaționale neguvernamentale cu organizațiile internaționale interguvernamentale” analizează natura apariției și calitatea funcționării ONGI-urilor, în special a celor care vizează obținerea statutului oficial pe lângă OIG (consultativ, asociat, statut de participant,

partener etc.). Acest statut poate fi acordat de ECOSOC, OMS, UNCTAD, OIM, UNIDO, Consiliul Europei și altele.

În prezent, 6.557 de OING-uri au un statut consultativ activ pe lângă ECOSOC. Peste 1.700 de ONGI-uri au statut asociat cu DPI al Secretariatului ONU [12]. Analizând site-urile oficiale internaționale, în subcapitol sunt analizate tipurile de statut consultativ pentru ONGI-uri și modalitățile de obținere a acestora.

Nivelul și calitatea interacțiunii dintre ONGI și OIG nu sunt aceleași. Aceasta presupune elaborarea recomandărilor, adoptarea convențiilor internaționale și a altor acte.

ONGI-urile joacă un rol important în protecția drepturilor și libertăților omului. Una dintre formele de participare activă a ONGI-urilor în acest domeniu este pregătirea rapoartelor alternative privind drepturile omului.

Deși nu am urmărit scopul de a analiza fiecare exemplu oferit de convențiile Organizației Internaționale a Muncii (OIM), în cadrul cercetării a fost examinat subiectul reglementării juridice a relațiilor de securitate socială și protecție socială, în baza actelor OIM, a drepturilor persoanelor cu dizabilități. Fără a minimaliza importanța unui volum destul de mare de convenții și recomandări în domeniul muncii și al ocupării forței de muncă, credem că este posibil, atunci când prezentăm acest aspect, să pornim de la faptul că abordarea de către OIM a drepturilor omului este integrată. Convențiile impun statelor obligații de a asigura diferite grupuri de drepturi și necesită o abordare integrată a reformării legislației interne [100, p. 21-23].

OIM constituie o organizație tripartită, ce interacționează cu ONGI-urile care au statut consultativ.

Vorbind despre determinarea semnificației actelor OIM în sistemul de reglementare juridică a drepturilor socioeconomice, considerăm ca fiind reușită clasificarea lor propusă de N. Shchukina, pe baza conținutului acestor acte [99, p.59]. Totuși, pe lângă enumerarea actelor fundamentale ale OIM, este necesar să se adauge și alte acte: care să cuprindă norme internaționale ale muncii, ale ocupării forței de muncă, ale sindicatelor și organizațiilor patronale, precum și norme privind protecția socială, protecția muncii, privind interzicerea și restricționarea muncii copiilor, privind problemele egalității de gen, problemele de

protecție și prevenire a HIV/SIDA în sfera muncii, în sfera migrației forței de muncă.

Trebuie remarcat faptul că unul dintre momentele centrale în activitatea tuturor structurilor și subdiviziunilor OIM este principiul sus-menționat al tripartismului în luarea deciziilor, calitatea de membru și componența organelor OIM, precum și implementarea procedurilor de control și a mecanismelor. În acest sens, este important să se acorde atenție implicării ONGI-urilor – organizații și asociații sindicale – în exercitarea controlului atât la nivel național, cât și internațional.

Principalele subiecte de drept internațional recunosc potențialul mare al ONGI-urilor. Rolul ONGI-urilor în determinarea și rezolvarea problemelor globale devine tot mai valoros și mai semnificativ.

Al doilea subcapitol al celui de-al treilea capitol „Consolidarea rolului organizațiilor internaționale neguvernamentale în soluționarea conflictelor și dezvoltarea durabilă” definește rolul major al ONGI-urilor. Posibilitățile comunității internaționale de a preveni conflictele și consecințele acestora sunt încă destul de limitate. Deși ONGI-urile nu sunt capabile să îndeplinească funcțiile inerente ONU sau statelor suverane, ele le pot completa eficient.

Avantajul ONGI-urilor și al altor organizații umanitare este că se află în zone predispuse la conflict înainte de izbucnirea reală a violenței. Cunoștințele lor despre tradițiile și cultura populației locale, precum și reputația lor, nu pot fi dobândite instantaneu de organizațiile străine care au decis să acționeze în zona în cauză după începutul ciocnirii. Drept exemple reușite de ONGI-uri care promovează și întăresc pacea pot fi menționate organizațiile Nonviolența Internațională, Medicii fără Frontiere, Federația Păcii și Concilierii, Grupul de Criză și altele.

Este necesar să constatăm că ONGI-urile pot juca două roluri principale în sfera soluționării conflictelor internaționale, regionale, interstatale. În primul rând, în cadrul „diplomației neoficiale” preventive [22, 24]. În al doilea rând, ca intermediar și mediator [73, p. 343].

Comitetul Internațional al Crucii Roșii, precum și alte organizații umanitare, joacă un rol cheie în prevenirea conflictelor. CICR constituie un ONGI cu statut special (*sui generis*) [2, p. 25] și dispune de drepturi

speciale care i-au fost conferite de cele patru Convenții de la Geneva din 1949 [96, p. 312-322].

În urma analizei efectuate, identificăm avantajele și dezavantajele ONGI-urilor în sfera soluționării conflictelor contemporane. Acționând la nivel regional, uneori OING-urile nu au o înțelegere completă a conflictului, iar angajații nu sunt întotdeauna pregătiți profesional. ONGI-urile au discutat chiar problema creării propriului sistem de evidență în contextul conflictelor armate. Rezultatul unei astfel de inițiative a devenit proiectul „Sfera”, în cadrul căruia a fost creată Carta Umanitară [96, p. 55].

În ultimii ani, pe fundalul crizelor globale, ONU a obținut multe rezultate importante, printre care: adoptarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, pregătirea și adoptarea unui acord în temeiul Convenției-cadru a ONU privind schimbările climatice în 2015 (Acordul de la Paris), Tratatul privind interzicerea armelor nucleare în 2017. Aceste succese nu ar fi fost posibile fără sprijinul activ și hotărât din partea a mii de ONGI-uri din întreaga lume.

Importanța OING-urilor în soluționarea conflictelor, precum și în atingerea Obiectivelor ONU de Dezvoltare Durabilă până în 2030 este foarte mare. Ele reprezintă un instrument necesar și tot mai eficient pentru rezolvarea unor astfel de probleme internaționale.

Al treilea subcapitol „Rolul organizațiilor internaționale neguvernamentale în formarea unei societăți civile globale” analizează diferitele abordări științifice ale conceptului de societate civilă, relația dintre societate și drept și identifică principalele domenii de participare a cetățenilor și a ONGI-urilor în dezvoltarea unei societăți civile globale.

În urma analizei diferitor lucrări științifice privind societatea civilă, s-a relevat că în literatură nu există o abordare unică a definiției „societății civile”.

Autorii moldoveni caracterizează „societatea civilă” în diferit, dar de regulă ca un ansamblu de organizații non-profit pentru implementarea diverselor obiective utile din punct de vedere social. [48, p. 45-47].

G. Costachi [56, p.36] examinează în detaliu problema supremației de drept, inclusiv prin prisma societății civile; I. Guceac [47, p. 17-19] oferă o abordare științifică axată pe importanța constituției și a

constituționalismului în procesul de construire a unei societăți democratice.

G. Avornic [27, p. 26] evidențiază specificul societății civile, face o paralelă între stat și societatea civilă, pentru a identifica puncte de contact și influență. S. Marin [64, p.18] dezvăluie evoluția conceptului și fenomenului societății civile la scară națională și globală, încercând să identifice o serie de căi și soluții pentru dezvoltarea cu succes a acesteia în Republica Moldova; A. Bantuș [32, p. 41-44] subliniază esența și caracteristicile societății civile, rolul, oportunitățile și mijloacele de dezvoltare a democrației; G. Bobîna [37, p. 54-56] studiază etapele istorice ale constituirii societății civile în Moldova și analizează conceptualizarea acesteia; Mișin V. [66, p. 13-22] urmărește să studieze dezvoltarea societății civile în Republica Moldova din punctul de vedere al cadrului legal al acesteia, înaintând câteva propuneri de modificari legislative; I. Dulski [48, p. 9-12] în studiile sale a ajuns la concluzia că finalizarea procesului de formare a societății civile în noile democrații este practic imposibilă fără armonizarea relațiilor acesteia cu puterea politică, cu statul; A. Smochina [90, p. 34-36] prezintă o analiză aprofundată a cadrului legal normativ actual legat de reglementarea relațiilor dintre stat și societatea civilă, identificând atât deficiențe în această direcție, cât și modalități de depășire a acestora; M. Rotaru [88, p. 68-76] analizează evoluția societății civile în Republica Moldova, precum și măsurile care trebuie întreprinse pentru consolidarea civismului în Republica Moldova. Studiile altor autori moldoveni (A. Burian, V. Moraru, A. Roșca, P. Varzari, V. Juc, S. Jeltîi, T. Pinzaru, I. Vlah, S. Mironova, S. Zaharii, G. Sult) de asemenea reprezintă un mare interes pentru cercetare, în special datorită faptului că aceștia se concentrează pe garantarea dreptului de participare a cetățenilor la luarea deciziilor, identificând astfel principalele instrumente juridice care fac posibilă participarea cetățenilor la luarea deciziilor, dezvoltarea societății civile și a sectorului ONG.

După am văzut supra, ONGI-urile sunt un element activ în dezvoltarea societății civile în cadrul statului și pe plan internațional. ONGI-urile influențează activ procesele care au loc în societate fiind purtători de cuvânt ai opiniei publice mondiale.

Examinând zeci de publicații ale unor autori autohtoni și străini despre dezvoltarea societății civile în contextul proceselor de globalizare, constatăm că, mai nou, se manifestă un interes sporit pentru subiectul dezvoltării „societății civile globale” [3,4,15].

Studiul societății globale din perspectiva unor școli științifice face posibilă identificarea diferitelor abordări în determinarea procesului de globalizare și a rolului pe care ONGI-urile îl au aici. Unii savanți consideră comunitatea mondială „un model mărit al statului național” [15, p. 114]. Alții numesc ONU drept principalul jucător activ [4, p. 63]. În sfârșit, asociază procesul de globalizare cu Statele Unite sau cu alte superputeri [3, p. 19].

Pe lângă rolul important al statelor, au apărut noi forme de influență politică (întâlniri informale ale liderilor statelor G7/G8, întâlniri ale elitelor mondiale, precum Forumul de la Davos etc.). În plus, numeroase OING-uri activează la nivel internațional.

Globalizarea devine un proces inevitabil. Existența unei societăți internaționale și rolul activ al ONGI-urilor a devenit rezultatul intensificării relațiilor interstatuale.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI GENERALE

În urma unei cercetări sistematice, cuprinzătoare și comparative, s-au trasat **principalele concluzii**:

1. Pe baza studiului și analizei unui număr mare de surse teoretice și normative de drept internațional și intern a fost identificată problema utilizării a numeroase abrevieri și termeni legați de semnificația ONGI-urilor. În ciuda faptului că termenul de „organizație internațională neguvernamentală” este utilizat pe scară largă în doctrina dreptului internațional, a fost relevată o incertitudine terminologică, care creează dificultăți în dezvoltarea statutului juridic și a definiției ONGI-urilor. Pentru a rezuma materialul cercetat, a fost elaborată definiția autorului pentru conceptului cercetat, care va ajuta la definirea mai ușoară a ONGI-urilor ca subiect al relațiilor juridice internaționale. (LISENCO, Vladlena. *Statutul juridic al organizațiilor neguvernamentale din Republica Moldova. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2015, nr. 3(37), p. 9-17. ISSN 1857-1999*)

2. Doctrina dreptului internațional modern nu este unitară în privința criteriilor care ar reflecta specificul ONGI-urilor. Analizând documentele internaționale și lucrările științifice, autorul prezintă o clasificare proprie a ONGI-urilor și evidențiază trăsături particulare ale ONGI-urilor. Pe lângă analiza formelor juridice ale organizațiilor internaționale, cercetarea și-a concentrat atenția asupra problemelor implementării practice a drepturilor omului, inclusiv a dreptului la asociere. Pe baza unei analize detaliate a surselor internaționale s-a propus o clasificare a documentelor internaționale care proclamă dreptul la asociere și reglementează statutul juridic al ONGI-urilor. (LISENCO, Vladlena. *Organizațiile internaționale neguvernamentale: statut juridic, tipuri și rol în lumea modernă / Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Studii Europene din Moldova. Chișinău: USEM, 2022 (Print-Caro). 438 p. ISBN 978 -9975-3423-9-1; LISENCO, Vladlena; BURIAN, Alexandru. INGOs and social economy: international and national legal regulation. In: Revista Națională de Drept. 2022, nr. 1(247), pp. 207-220. ISSN 1811-0770. 10.52388/1811-0770.2022.1(247).18)*
3. Referindu-se la doctrinele și conceptele general acceptate de drept internațional, cercetarea analizează abordările științifice ambigui. Caracteristicile evoluției reglementării ONGI-urilor au fost studiate în tratate internaționale speciale, ca parte a analizei problemei personalității juridice speciale a acestor organizații. Este studiată în profunzime capacitatea juridică contractuală a ONGI-urilor. Se concluzionează că ONGI-urile au o capacitate juridică limitată (specială), care constă în crearea și implementarea de norme în anumite domenii ale dreptului internațional, conform statutului consultativ prevăzut pe lângă organizațiile internaționale interguvernamentale. (LISENCO, Vladlena. *Statutul juridic și rolul asociațiilor obștești în sistemul relațiilor interne și internaționale. Moscova: Editura Prospekt, 2014. - 350 p.; LISENCO, Vladlena. Probleme juridice internaționale ale personalității juridice a organizațiilor internaționale neguvernamentale // Probleme de drept. Nr. 4. 2012. ISSN: 2075-7913)*

4. Studiul analizează experiența reglementării statutului juridic și a funcționării organizațiilor neguvernamentale din străinătate. Materialul normativ și practic a oferit o bază suficientă pentru a trage o serie de concluzii despre semnificația ONGI-urilor și impactul acestora asupra dezvoltării instituțiilor societății civile în stat și nu numai. (LISENCO, Vladlena; BURIAN, Alexandru. *Statutul juridic și experiența de funcționare a organizațiilor neguvernamentale din străinătate. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2022, nr. 2, pp. 9-21. ISSN 1857-1999).*

Referindu-se la standardele internaționale ale drepturilor omului, precum și la principiile universalizării acestora în dreptul internațional și constituțional, cercetarea analizează normele Constituției Republicii Moldova și legislația moldovenească privind asociațiile obștești. Analiza aprofundată a rezultat în propuneri de modificare a actelor normative juridice în vederea armonizării acestora cu standarde recunoscute la nivel internațional în domeniul drepturilor omului, în special dreptul la asociere în ONGI-uri. (LISENCO, Vladlena; *Conceptul și statutul constituțional și juridic al asociațiilor obștești în Republica Moldova. În: Buletinul științific al Universității de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, Seria "Științe Sociale". 2016, nr. 2(4), p. 98 -118. ISSN 2345-1858; LISENCO, Vladlena. Protecția onoarei, demnității și reputației de afaceri a cetățenilor în dreptul internațional. În: Revista Națională de Drept. 2022, nr.1(247), pp.44-55. ISSN 1811- 0770. 10.52388/1811 - 0770.2022.1(247).04).*

5. S-a considerat de importanță majoră a se efectua o analiză a rolului ONGI-urilor în formarea unei societăți civile și a unei societăți civile globale, a cărei infrastructură include variate tipuri de ONGI-uri. În literatura științifică nu există abordări generale și, ca urmare, apar tot mai multe concepte ce țin de conținutul juridic al societății civile. Cercetarea oferă definiția autorului pentru „societate civilă” și „societate civilă globală”. (LISENCO, Vladlena. *Instituțiile apolitice ale relațiilor internaționale în contextul dezvoltării unei societăți civile globale. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2022, nr. 2, p. 65-78. ISSN 1857-1999; LISENCO, Vladlena; Instituțiile apolitice ale relațiilor internaționale*

în contextul dezvoltării societății civile globale. *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale* Nr. 2 (Vol.17), 2022 RMDIRI, 2022, Nr. 2 (Vol. 17); LISENCO, Vladlena; ȘCIUKINA Natalia. *Drepturile și libertățile cetățenilor ca criteriu de formare a societății civile și a statului de drept. La: Studii juridice universitare. Nr. 1-2 Anul IX. 2016, p. 77-91. ISSN 1857-4122 (0,6 s/a)).*

6. Personalitatea juridică a organizațiilor internaționale este interpretată prin legiferarea internațională. Lucrarea analizează cazurile în care normele de drept public internațional sunt create cu participarea ONGI-urilor. În ciuda faptului că ONGI-urile nu au statutul de subiect deplin de drept internațional, studiul oferă exemple și dovezi că multe ONGI-uri au inițiat elaborarea unui șir de convenții internaționale foarte importante. O problemă importantă dezbătută în știința dreptului internațional rămâne problema activității intraorganizaționale de stabilire a normelor organizațiilor internaționale. (LISENCO, Vladlena. *Practica de aplicare a legii în domeniul reglementării activității organizațiilor non-profit: experiența moldovenească și internațională. În: Dezvoltarea inovatoare a practicii legislative și de aplicare a legii în Republica Moldova: probleme, realizări și perspective. Comrat: SIC Găgăuzia, 2022, p. 133-142. ISBN 978-9975-83-199-4)*

Cercetarea oferă o serie de propuneri pentru îmbunătățirea normelor dreptului internațional, pentru sporirea eficacității stabilirii obiectivelor în procesul de legiferare. Se propune soluționarea problemei statutului juridic al ONGI-urilor prin adoptarea unui document juridic internațional care să consolideze capacitatea juridică a ONGI-urilor. Acest document poate fi numit „Convenția privind statutul juridic al ONGI-urilor”. (LISENCO, Vladlena. *Social-Economic and Legal Imperatives of Sustainable Development // International Relations 2020: Current issues of world economy and politics Proceedings of scientific works from the 21th International Scientific Conference. Bratislava. Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta medzinárodných vzťahov/University of Economics in Bratislava, Faculty of International Relations, 2020. Publishing*

Ekonom. 2020 ISBN 978-80-225-4786-4 ISSN 2585-9412. SCOPUS. C. 425-432)

7. Cercetarea examinează standardele și practica judiciară europeană privind protecția dreptului de asociere în organizațiile internaționale neguvernamentale, libertatea de activitate a ONGI-urilor, precum și instituția „amicus curiae” în teoria și practica acestor organizații. Se propune o serie de cauze în fața CEDO care sunt relevante pentru punerea în aplicare a articolului 11 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ceea ce a influențat în mod semnificativ interpretarea dreptului la libertate al ONGI-urilor. ((LISENCO, Vladlena. *Formațiile publice și societatea civilă: aspectul intern și internațional al reglementării*. LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co. KG Heinrich-B öcking-Str. 6-8, 66121 Saarbrücken, Germany 2012. 275 p.)

8. Dreptul ONGI-urilor de acces la finanțare a fost cercetat prin analiza unor mecanisme care limitează posibilitățile ONGI-urilor de a-și exercita drepturile și libertățile. Dreptul la libertatea de asociere este interpretat prin dreptul ONGI-ului de acces liber la finanțare pentru activitățile sale. Cercetarea identifică recomandări importante privind respectarea și implementarea normelor general recunoscute în domeniul funcționării și finanțării ONGI-urilor pentru stat, donatori și organizații internaționale interguvernamentale. (LISENCO, Vladlena. *Finanțarea ONG: experiență rusă, internațională și regională // Legea Constituțională și Municipală Nr. 1, 2015. ISSN: 1812-3767*).

9. Determinând importanța activităților organizațiilor internaționale neguvernamentale în domeniul dezvoltării antreprenoriatului social, autorul s-a concentrat pe analiza juridică comparativă a acestui fenomen într-o serie de țări străine și în Republica Moldova. La nivelul actelor internaționale sunt descrise criteriile antreprenoriatului social, sunt date caracteristicile fiecărui tip de întreprindere socială. Ca perspective pentru dezvoltarea relațiilor de antreprenoriat social, autorul evidențiază o serie de propuneri în domeniul elaborării normelor, în special, propune o consolidare normativă a definiției antreprenoriatului social și a noilor forme organizatorice și juridice ale întreprinderilor cu orientare socială. Activitățile ONG-urilor în acest domeniu sunt justificate de activitatea

lor în deschiderea întreprinderilor sociale, precum și de capacitatea de a rezolva probleme socioeconomice interne și internaționale, confirmată de o experiență de succes. (LISENCO, Vladlena; KATAN, Petr. *Însoțire juridică a antreprenoriatului social: experiență regională și internațională. În: Vector European. 2022, nr. 2, p. 82-91. ISSN 2345-1106. 10.52507/2345-1106.2022-2.15*)

10. Importantă pentru identificarea statutului juridic și a rolului ONGI-urilor în relațiile internaționale am considerat analiza formelor și a experienței de interacțiune dintre organizațiile internaționale neguvernamentale și organizațiile internaționale interguvernamentale. În prezent, se înregistrează o creștere semnificativă a numărului de ONGI-uri care vizează obținerea statutului oficial pe lângă OIG (consultativ, asociat, statut de participant, de partener etc.). Diferite organizații internaționale își definesc propriile reguli pentru o astfel de interacțiune, ceea ce face dificilă unificarea condițiilor și cerințelor într-un singur document internațional. (LISENCO, Vladlena. *International labororganizationandinternationalnon-governmentalorganizations: interactiononhumanrightspromotion (Organizația internațională a muncii și organizațiile internaționale neguvernamentale: interacțiunea privind promovarea drepturilor omului) // Moldoscopie. 2022, nr. 1(96), pp. 41-51. ISSN 1812-2566. 10.52388/1812-2566.2022.1(96).04*)

Interacțiunea ONGI-urilor cu ONU și cu organizațiile internaționale specializate la nivel mondial presupune elaborarea de recomandări, adoptarea convențiilor internaționale și a altor acte care vizează reglementarea juridică eficientă a drepturilor socio-economice, socio-politice și culturale ale omului. Pe modelul interacțiunii dintre ONGI-uri și OIM, sunt prezentate exemple de consolidare normativă a principiilor fundamentale de reglementare juridică a relațiilor cu participarea persoanelor cu dizabilități. Pentru reprezentanții angajatorilor și lucrătorilor care își desfășoară activitățile atât la nivel național, cât și internațional, acest exemplu de relații a relevat o bază legală eficientă pentru interacțiunea parteneriatului social. (LISENCO, Vladlena; CATAN, Petr. *Legal and non-state regulation of international trading activities Journal of science. Lyon №37/2022. ISSN 3475-3281*)

11. În cadrul cercetării a devenit important să se determine importanța organizațiilor internaționale neguvernamentale în soluționarea conflictelor și în asigurarea procesului de dezvoltare durabilă, precum și în domeniul de dezvoltare a antreprenoriatului social. Cercetarea a prevăzut tendințele de dezvoltare ale ONGI-urilor în contextul globalizării și în contextul atingerii Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale ONU. ONGI-urile sunt chemate să joace un rol constructiv, participând la dezvoltarea cooperării internaționale atât la nivel regional, cât și universal. Cercetarea fundamentează importanța deosebită a ONGI-urilor în soluționarea conflictelor moderne interstatale și intrastatale – ca unul dintre instrumentele de soluționare a problemelor internaționale. (LISENCO, Vladlena. *Smart specialisation and INGOs in implementing the regional innovation development policy: legal and economic aspects*. In: *Supremația Dreptului*. 2021, nr. 2, pp. 55-65. ISSN 2345-1971. 10.52388/2345-1971.2021.e2.04; LÎSENCO, Vladlena. *Improving the practice of Competitive Strategies for the protection of Intellectual Property: the law and economics approach*. In: *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)*. 2021, nr. 1(7), pp. 173-199. ISSN 2537-6179. 10.53486/2537-6179.7-1.09; LISENCO, Vladlena; ȘCIUKINA Natalia. *Dreptul omului la sănătate ca obiect al reglementării legale internaționale și al dezvoltării durabile*. În: *Dreptul public astăzi*. 2020. Nr. 4. p. 105–116. DOI: 10.24411/2541-8440-2020-1-0006; LISENCO, Vladlena. *International organizations and their role in maintaining peace and building confidence: the experience of the Republic of Moldova* // *Научный журнал «Ануarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean»*. Vol. IV, No. 1, 2020. ISSN: 2601-1174)

12. Examinând experiența și standardele Uniunii Europene, se ajunge la o concluzie justificată cu privire la participarea importantă și activă a ONGI-urilor în politică și în luarea deciziilor. Comisia Europeană a recunoscut în mod oficial contribuția pe care ONGI-urile o pot aduce prin diverse instrumente, precum consultări în baza „cărților verzi” și „a celor albe”, a comunicărilor, a comitetelor consultative, a consultărilor ad-hoc, a comisiilor de implicare în afaceri. Având în vedere slăbiciunea partidelor europene

transnaționale reprezentate în Parlamentul European, ONGI-urile contribuie, de asemenea, la umplerea unor goluri în privința protecției intereselor publice prin elaborarea și lobby-ul diferitor politici. Multe ONG-uri folosesc tactica tradițională a outsiderilor (acțiuni directe, acțiuni judiciare și strategii similare, de confruntare), folosind concomitent abordări de insider (consultări, instruire, cercetări științifice etc.). Atragerea atenției mass-media asupra subiectului, efectuarea de cercetări științifice și angajarea în lobby-ul politic sunt considerate cele mai eficiente tactici. ONGI-urile acționează adesea ca furnizori de servicii în țările UE, făcându-le cel mai important partener al statului. (*LISENCO, Vladlena. Uniunea Europeană și organizațiile internaționale interguvernamentale: bazele judiciare ale relațiilor. În: Vector European. 2022, nr. 2, pp. 36-41. ISSN 2345-1106.10.52507/2345-1106.2022-2.08*)

Rezultatele fundamental noi ale cercetării au contribuit la dezvoltarea instituției organizațiilor internaționale neguvernamentale drept categorii de drept internațional, care se bazează pe reglementarea legală a creării de ONG-uri de către legislația națională și pe punerea în aplicare a drepturilor sociale și politice ale omului (inclusiv dreptul de asociere). Studiul efectuat a presupus o analiză cuprinzătoare a normelor legislației internaționale și moldovenesti. Toate acestea au confirmat complexitatea și interdisciplinaritatea cercetării datorită utilizării conceptului de ONGI în diverse ramuri de drept.

Noutatea muncii efectuate constă în cercetarea directă a interacțiunii între teoriile dualiste și moniste ale relației dintre dreptul internațional și cel intern, mai ales în contextul reflecțiilor asupra problemei personalității juridice internaționale a ONGI-urilor. Procesul de transformare a unui ONG creat în cadrul unui stat într-un ONGI internațional rămâne o problemă controversată. Or, nu există norme în dreptul internațional care să nege personalitatea juridică a ONGI-urilor, ceea ce ne permite să concluzionăm că ONGI-urile au personalitate juridică internațională limitată.

Ca urmare a analizei teoriei și practicii interacțiunii ONGI-urilor și OIG-urilor, se ajunge la o concluzie importantă cu privire la

interacțiunea proceselor de globalizare și a dreptului internațional, inclusiv a organizațiilor internaționale. O manifestare importantă a globalizării sunt tendințele interconectate ale constituționalizării dreptului internațional și internaționalizării dreptului constituțional, adică elaborarea unor standarde universale și regionale care să fie respectate de state.

Pe baza concluziilor obținute în urma cercetării, se pot formula **următoarele recomandări:**

1. Rezumând analiza întreprinsă, autorul a elaborat definiția conceptului studiat, care va permite identificarea mai ușoară a ONGI-urilor ca subiect al relațiilor juridice internaționale și ca subiect de drept internațional cu capacitate juridică (specială) limitată. Criteriile identificate, caracteristicile, clasificarea ONGI-urilor stau la baza proiectării unei instituții importante de drept internațional – „dreptul organizațiilor internaționale neguvernamentale”.

Se propune soluționarea problemei statutului juridic al ONGI-urilor prin adoptarea unui document juridic internațional care să consolideze capacitatea juridică a ONGI-urilor. Documentul propus poate fi adoptat sub denumirea de „Convenția privind statutul juridic al ONGI-urilor”, ceea ce ar rezolva o serie de probleme deschise: statutul juridic al ONGI-urilor; criteriile și cerințele de participare a ONGI-urilor la activitățile ONGI-urilor; condițiile și principiile pentru obținerea statutului consultativ; competențele și activitățile personalului; imunități și răspundere. Adoptarea unui astfel de document ar face posibilă stabilirea unui cadru legal universal pentru ONGI-uri, care să asigure o îndeplinire mai eficientă a funcțiilor acestora. Un birou internațional sau un organism deja existent (de exemplu, ECOSOC) care înregistrează statutul ONGI-urilor ar putea contribui la unificarea criteriilor calificative ale formării și armonizării legislațiilor statelor părți la convenția privind statutul juridic al ONGI-urilor. Mai mult, reglementarea personalității juridice internaționale a ONGI-urilor cu ajutorul unui document

internațional ar oferi statelor posibilitatea de a consolida un set de garanții legate de reglementarea internă.

2. Introducerea diferitor definiții și regimuri juridice în actele constitutive ale organizațiilor specializate (ONU, ILO, OMS, UNCTAD, UNIDO, OEA, UNESCO, OSCE etc.) a servit drept început al procesului de înregistrare juridică internațională a ONGI-urilor, însă n-a unificat abordările pentru codificarea unui concept și a unei reglementări unice a ONGI-urilor. În ceea ce privește utilizarea unei terminologii diferite în documentele organizațiilor internaționale și în sursele teoretice, precum și în legislația moldovenească („organizație internațională neguvernamentală”, „organizație non-profit”, „organizația societății civile”, „organizație privată de voluntariat”, „organizații nonguvernamentale”, „organizații de voluntari”, „organizații transnaționale”, „organizații publice internaționale”, „organizații ale cetățenilor”, „organizație socială civilă (publică)” etc.), aceasta necesită o revizuire a aplicării legilor și a actelor sublegale corespunzătoare în Republica Moldova („Codul civil al Republicii Moldova” Cod nr. 1107 din 06-06-2002, Legea Republicii Moldova nr. 86 din 11-06-2020 „Cu privire la organizațiile non-profit”, Legea Republicii Moldova nr.438 din 28-12-2006 „Cu privire la dezvoltarea regională în Republica Moldova”, Legea nr.1129 din 07-07-2000 „Cu privire la sindicate”, Legea nr.275 din 10-11-1994 „Cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova”). În baza unei analize profunde a legislației diferitelor țări, precum și a tratatelor internaționale pe marginea subiectului studiat, se poate ajunge la concluzia că termenul „organizație neguvernamentală” este unul general acceptabil pentru utilizare în documentele internaționale. Termenul de „asociație obștească” este folosit în sens constituțional și juridic, având în vedere componenta sa de drept public. În dreptul civil, mai corect ar fi să folosim doar termenul de „organizație non-profit”, bazat exclusiv pe conceptul doctrinar de drept privat al unei persoane juridice.
3. Referindu-ne la standardele internaționale privind drepturile omului, precum și la principiile universalizării acestora în dreptul

internațional și constituțional, în studiu analizăm normele Constituției Republicii Moldova și legislația moldovenească privind asociațiile obștești. Analiza aprofundată a rezultat în propuneri de modificare a actelor juridice, în vederea armonizării acestora cu standardele recunoscute internațional în domeniul drepturilor omului, în special dreptul de asociere în organizații neguvernamentale, inclusiv ONG-uri internaționale neguvernamentale. În contextul armonizării legislației moldovenești cu standardele internaționale relevante subiectului abordat, în cadrul Republicii Moldova, se impune unificarea legilor „Cu privire la organizațiile necomerciale” din 2020 și a Legii UAT Găgăuzia „Cu privire la asociațiile obștești” din 2001.

4. Organizația Internațională a Muncii, fiind o organizație specializată a ONU al cărei obiectiv principal este promovarea protecției drepturilor muncii, consolidarea securității sociale și dezvoltarea dialogului pe probleme legate de sfera muncii, își construiește activitățile pe baza principiul tripartismului. Recomandările OIM către statele membre conțin propuneri pentru consacrarea acestui principiu în legislația națională. Practica activității Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova și a organizațiilor sale membre arată că, în ciuda tendinței tot mai mari de scădere a numărului de membri de sindicat, această asociație obștească este cea mai masivă și mai activă în domeniul reprezentării și protejării drepturilor socioeconomice ale lucrătorilor. Ținând cont de implicarea asociațiilor, pe exemplul sindicatelor, în procesul decizional și în elaborarea politicilor în sfera socială și a muncii, pare oportun să se facă o propunere de acordare a dreptului de inițiativă legislativă organizațiilor internaționale neguvernamentale care au statut consultativ pe lângă organizațiile internaționale interguvernamentale. Această prevedere, consacrată în Constituția Republicii Moldova, va permite, în opinia noastră, de a ridica nivelul de activitate a acelor ONG-uri internaționale care implementează politici socioeconomice în stat, ținând cont de standardele internaționale în domeniul social, economic, cultural și juridic. În conformitate cu prevederile art. 73 din Constituția

Republicii Moldova, „Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia”. Se propune completarea articolului 73 din Constituția Republicii Moldova cu cuvintele: „precum și organizațiilor internaționale neguvernamentale/asociațiilor obștești cu statut consultativ pe lângă organizațiile internaționale interguvernamentale”.

5. Pe lângă prevederea constituțională privind dreptul de a se asocia în partide și în alte organizații sociopolitice [art. 41 din Constituția Republicii Moldova], în Republica Moldova, posibilitatea creării unor structuri publice implicate în protecția drepturilor omului este stabilită prin lege.

Mecanismul nestatal de protecție a drepturilor este completat de mecanismul de stat pentru o astfel de protecție. În cadrul prevederilor Legii nr. 198 din 26-07-2007 „Cu privire la asistența juridică garantată de stat”, ale cărei norme reglementează procedura și condițiile de obținere a asistenței juridice, considerăm oportun de a întări legislativ posibilitatea de implementare de către un cetățean în cadrul mecanismelor nestatale de protecție a drepturilor, a dreptului de a oferi consiliere și sprijin. Ținând cont de faptul că activitățile organizațiilor internaționale pentru drepturile omului sunt destul de diverse, un cetățean are dreptul de a fi conștient de posibilitatea de a se adresa la organizațiile internaționale pentru drepturile omului și de a aplica această metodă pentru a-și proteja drepturile. Având în vedere cele de mai sus, pentru a asigura garanția obținerii asistenței juridice la luarea deciziei de a se adresa unei organizații internaționale pentru drepturile omului, propunem ca articolul 7. „Formele de asistență juridică garantată de stat” din Legea Republicii Moldova „Cu privire la asistența juridică” să fie completat cu următorul alineat: „furnizare de informații, prin consultații și explicații în probleme juridice, inclusiv adresarea pentru asistență juridică la organizațiile internaționale privind drepturile omului”.

6. Pentru dezvoltarea durabilă a ONG-urilor și ONGI-urilor din Republica Moldova este necesară adoptarea celor mai bune standarde și practici europene de implementare a diferitelor forme de antreprenoriat social. În special, este necesară adoptarea unei legi speciale care reglementează activitățile întreprinderilor sociale; crearea și implementarea de stimulente fiscale pentru antreprenorii sociali; reformarea mecanismelor de subvenționare a întreprinderilor sociale; elaborarea de programe de susținere și instruire a antrenorilor sociali privind asigurarea dezvoltării și extinderii afacerii.

Reformarea mecanismelor de subvenționare a întreprinderilor sociale poate fi un pas important în dezvoltarea întreprinderilor sociale. Se propune modificarea Legii Republicii Moldova nr. 845 din 03-01-1992 „Cu privire la antreprenoriat și întreprinderi”. În special, să fie completat paragraful 2 al articolului 365 cu subpunctul c-1), cu următorul text: „c-1). prin asistență guvernamentală prin subvenționarea întreprinderilor sociale”.

Având în vedere că Legea de mai sus nu reglementează conceptul de „expert social”, se propune introducerea următoarei completări în Legea Republicii Moldova nr. 845 din 03-01-1992 „Cu privire la antreprenoriat și întreprinderi”: Articolul 362 să fie completat cu paragraful 3, cu următorul conținut: „3. Un expert social este un angajat care oferă instruire angajaților unei întreprinderi sociale cu privire la dezvoltarea și extinderea afacerii, precum și pentru sprijinirea păturilor social vulnerabile ale populației”.

BIBLIOGRAFIE

1. Agenția servicii publice. Pagina Oficială. [Online] ©2023 (citat: 25.07.2023). Disponibil: <https://asp.gov.md/ro/informatii-utile/date-statistice?fbclid=IwAR2EXqiLgMOzju7-4NGqabcakrTa-MyBVaLXRtKscL-u3stmvCOLMoYSnGI>
2. Agreement between the International Committee of the Red Cross and the Swiss Federal Council to determine the legal status of the Committee in Switzerland. In: *International Review of the Red Cross*, № 293, pp. 152–160. doi:10.1017/S181638312200008X
3. ANHEIER, H. Introducing Global Civil Society. In: *Global Civil Society*. Oxford University Press, 2021, P. 218-229. ISBN 9780199246441.
4. ANDERSEN, Louise Riis. The HIPPO in the room: the pragmatic push-back from the UN peace bureaucracy against the militarization of UN peacekeeping. [Online] In: *International relations*. Volume 94, Issue 2, 2018, pp. 343–361. (citat: 12.02.2023). Disponibil: <https://t.ly/km1jK>
5. Decision of the Commission of the case of Artico v. Italy. Application no. 6694/74 of May 13, 1980. In: *Selected judgments of the European Court of Human Rights*. Chisinau, 2018. pp. 147-156. ISBN 978-5-98440-070-1.
6. Decision of the Commission of the case of McFeeley v. The United Kingdom. Application no. 8317/78 of March 4, 1978. In: *Selected judgments of the European Court of Human Rights*. Chisinau, 2018. pp. 118 - 130. ISBN 978-5-98440-070-1.
7. Decision of the Commission of the case Young, James and Webster v. The United Kingdom. Application no. 7601/76; 7806/77 of August 13, 1981. In: *Selected judgments of the European Court of Human Rights*. Chisinau, 2018. pp. 311-332. ISBN 978-5-98440-070-1.
8. Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and Discrimination Based on Religion or Belief. [Online] Adopted by the General Assembly resolution 36/55 of November 25, 1981. (citat: 18.06.2023). Disponibil: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/relintol.shtml
9. Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms. [Online]. Adopted by the General Assembly resolution 53/144 of December 9, 1998. (citat: 17.05.2023). Disponibil: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/defender.shtml

10. European Convention on Human Rights of November 4, 1950 [Online]. In: Official site of Council of Europe. (citat:12.02.2023). Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
11. European Convention on the Recognition of the Legal Personality of International Non-Governmental Organizations. 1986. [Online]. In: Official site of Council of Europe. (citat: 05.04.2023). Disponibil: <https://rm.coe.int/168007a6a9>
12. Facts and Statistics about NGOs worldwide. [online]. In: *Global Leadership Bulletin*. (citat: 25.07.2023). Disponibil: <https://www.standardizations.org/bulletin/?p=841>
13. GOLD, J. Strengthening the soft international law of exchange arrangements. In: *American Journal of International Law*. V. 19, N 3. 2022. P. 213. London. ISBN: 978-0-367-75348-1.
14. HIRSCHMANN, GISELA. International organizations' responses to member state contestation: from inertia to resilience. [Online]. In: *International Affairs*. Volume 97, Issue 6, November 2021, pp. 1963–1981. (citat: 05.03.2023). doi:10.1093/ia/iiab169 Disponibil: <https://academic.oup.com/ia/article/97/6/1963/6412475>
15. HELD, DAVID. Global Transformation: Politics, Economics, and Culture. In: *Stanford University Journal*. Press Stanford, CA. 2016. 91 p. ISBN: 0-7456-2199-6.
16. IACHR, Second Report on the Status of Human Rights Defenders in the Americas. OEA document/Ser.L/V/II. Doc. 66. December 31, 2011. Paragraph 179. 244 p. ISBN 978-0-8270-5742-5.
17. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966. [Online] In: *Web of the United Nations Human Rights Office of the high Commissioner*. (citat: 15.05.2023). Disponibil: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>
18. International Covenant on Civil and Political Rights. New York, December 16, 1966. [Online] In: *Web of the United Nations Human Rights Office of the high Commissioner*. (citat: 15.05.2023). Disponibil: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
19. Legal status of non-governmental organizations in Europe. [Online] Explanatory memorandum of the Committee on Legal Affairs of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe. 1985. In: *Web of Council of Europe*. (citat: 19.04.2023). Disponibil: <https://rm.coe.int/16802ec26f>

20. LEON E., IRISH, S. Freedom of association: recent developments regarding the Neglected Right. In: *International Journal of Non-Profit Law*. Vol. 3, Issue 2. December 2015. P.124-139. doi.org/10.1007/s11266-013-9373-6
21. NATSIOS, A.S. An NGO Perspective. In: *Managing Global Chaos: Sources of and Responses to International Conflict*; ed. by Ch. A. CROCKER. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press, 2016. 642 pp. ISBN-10 1878379585.
22. Report of the Secretary-General on the work of the Organization. 2022, General Assembly. [Online] Official Reports. A/77/1, seventy-seventh session. (citat: 17.02.2023). Disponibil: <https://www.un.org/annualreport/files/2022/09/ARWO-2022-WEB-Spread-EN.pdf>
23. Statute of the International Red Cross and Red Crescent Movement. Adopted by the 25th International Conference of the Red Cross at Geneva in 1986, amended in 1995 and 2006. [Online]. In: *Web of Red Cross*. (citat: 17.02.2023). Disponibil: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/statutes-en-a5.pdf>
24. Shadow Report No. 1: On the Action Plan for the implementation of the steps proposed by the European Commission in its Opinion on Moldova's EU membership application. April, 2023. [Online] In: *Legal Resources Center from Moldova* (citat: 27.07.2023). Disponibil: <https://t.ly/RMf59>
25. SULLIVAN, DENIS J. NGOs and Development in the Arab World: The Critical Importance of a Strong Partnership Between Government and Civil Society. Baltimore: The John Hopkins University Press, 2022. 402 p. ISBN 977 424 904 6.
26. UN ECOSOC Resolution 288(X)B of February 27, 1950. Official Records of the UN Economic and Social Council. [Online] Document E 4535, UN ECOSOC Resolution 1296 (XIV) of May 23, 1968. In: *Web site of UN* (citat: 12.02.2023). Disponibil: https://www.un.org/esa/coordination/ngo/Resolution_1996_31
27. АВОРНИК, Г. Теория Generală a dreptului. Chișinău: Ed.Cartier juridic, 2004. 656 p. ISBN 9975792758
28. АРХИЛЮК, В. Problema dezvoltării dreptului internațional în condițiile globalizării. In: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*. 2015, nr. 2(36), pp. 9-12. ISSN 1857-1999.
29. АНИКИН, В. Взаимодействие государства и гражданского общества как фактор укрепления безопасности Молдовы. In: *Revista de Filosofie*,

Sociologie și Științe Politice, 2010, nr. 3(154), pp. 186-192. ISSN 1957-2294.

30. БАЛАН, О. Guvernarea regională și mondială în cadrul comunității internaționale. In: *Administrarea Publică*. 2007, nr. 4(56), pp. 71-79. ISSN 1813-8489.
31. БАЛМУШ, В. Cu privire la natura juridică a contractului normativ. In: *Revista Națională de Drept*. 2009, nr. 7(106), pp. 6-15. ISSN 1811-0770.
32. БАНТУШ А. Unele aspecte privind protecția libertății și siguranței persoanei în RM. In: *Administrarea Publică*. 2011, nr. 2(70), pp. 43-44. ISSN 1813-8489.
33. БЕНЕШ, О. Aplicarea teoriei pluraliste a autorității jurisprudenței europene în afara cadrului statelor părți la CEDO. In: *Studii Juridice Universitare*. 2012, nr. 3-4(19-20), pp. 35-39. ISSN 1857-4122.
34. БЕНЮК, В. Uniunea Europeană din perspectiva gândirii politice și abordărilor teoreticometodologice contemporane. In: *Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration: 4th International Conference*, Ed. 4, 3-4 Decembrie 2021, Chișinău, Republica Moldova. Ediția 4, Vol.1, pp. 277-282. ISBN 978-9975-3527-1-0.
35. БЕРДАГУЛОВА, С. Проблемы улучшения условий труда в деятельности молдавских профсоюзов, 1960-е гг. [Online] Диссертация на соискание степени кандидата исторических наук. Кишинев, 2001. (citat: 17.07.2023). Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/problemy-uluchsheniya-uslovii-truda-v-deyatelnosti-moldavskikh-profsoyuzov-1960-e-gg>
36. БЖЕЗИНСКИЙ, З. Великая шахматная доска: господство Америки и его геостратегические императивы: перевод с английского. Москва: Международные отношения, 1998. 254 с. ISBN: 978-5-7133-1375-3.
37. БОБЫНА, Г. Исторические этапы утверждения гражданского общества в Молдове». In: *Правовые аспекты гражданского общества: реалии и перспективы*. Материалы Международной научно-научной конференции. 26-27 февраля 2003 г., Кишинев: Типогр. Центральный, 2003. С. 54-56. ISBN 978-9975-4190-1-7.
38. БУРИАН, А. Теория международных отношений (3-е издание, переработанное и дополненное). Кишинев, CEPUSM, 2008. 471 с. ISBN 9975-78-251-5.
39. БУРИАН, А. Cooperarea regională și subregională a Republicii Moldova din perspectiva procesului de integrare europeană. In: *Republica Moldova în contextul necesităților de modernizare*. 15 februarie 2018, Chișinău. Tipografi a Centrală, 2018. pp. 149-168. ISBN 978-9975-144-49-0.

40. БЭЕШУ, А. Tipuri de practici care constituie carteluri – exemplificări din jurisprudența europeană. In: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*, 2015, nr. 4(38), pp. 17-28. ISSN 1857-1999.
41. ВЕЛЬЯМИНОВ, Г. М. Международная правосубъектность. In: *Советский ежегодник международного права, 1987*. Москва: Наука. pp. 54–72. ISBN 5-86225-875-2.
42. ГАМУРАПЬ, В. Reglementarea juridică a asistenței umanitare în lumina conceptului de Securitate Umană elaborat de ONU (partea II). In: *Revista Studii Juridice Universitare Universitatea Liberă Internațională din Moldova*, Nr. 1-2, 2020. Кишинев. ISSN 1857-4122.
43. ГАМУРАПЬ, В., ЧИГУЛЯ, А. Natura juridică a normelor imperative în dreptul internațional. In: *Studii Juridice Universitare*, 2020, nr. 1-2(49-50), Кишинев, pp. 43-57. ISSN 1857-4122.
44. ГАМУРАПЬ, В., ГУШАНУ, К. Reglementarea juridică a asistenței umanitare în lumina conceptului de Securitate Umană elaborat de ONU (partea I). In: *Revista Studii Juridice Universitare Universitatea Liberă Internațională din Moldova*, Nr. 1-2 2019. Кишинев. ISSN 1857-4122
45. ГЛИКМАН, О. В. Защита прав человека в сфере труда в деятельности МОТ на современном этапе. [Online] Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 209 с. РГБ ОД, 61:04-12/1417. (citat: 17.07.2023). Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/zashchita-prav-cheloveka-v-sfere-truda-v-deyatelnosti-mot-na-sovremennom-etape>
46. ГУЧАК, И. Конституционализм, демократия и свобода - ценности открытого общества. In: *Академос*, 2009, вып. 2 (13). С. 71. ISBN 978-5-00156-029-6.
47. ГУЧАК, И. Построение демократического общества в условиях современного конституционализма: Обзор национального законодательства. Кишинев, 2006 г. С. 17-21. ISBN 978-5-00156-029-6.
48. ДУЛЬСКИ, И. Отношения государственного управления с гражданским обществом в Республике Молдова. В кн.: *Теория и практика государственного управления, материалы научно-практической конференции*. 23 мая 2014 г. Кишинев: ААП, 2014. 278 р. ISBN 978-9975-4190-1-7.
49. ДУМИНИКА, И. Установление политического демократического строя в Республике Молдова: достижения, проблемы, перспективы. [Online] Диссертация на соискание степени кандидата политических наук. Кишинев, Государственный Университет Молдовы, 2006. (citat: 17.07.2023). Disponibil: <http://www.cnaa.md/ru/thesis/3808>

50. ЕМЦОВ, Г. Н. Международное признание правительства: историко-правовой анализ. In: *Актуальные проблемы теории и истории государства и права: сборник научных статей*. Красноярск, 2022. pp. 63–75. ISBN 5-87748-226-2.
51. Закон АТО Гагаузия «Об общественных объединениях», 17 июля 2001г. №43-XX/II . In: *Мониторул Официал* № 78. 2001. 278 p.
52. ЗАХАРИЯ, В., ФРУНЗЕ, И. Aspecte privind rolul organizației națiunilor unite în calitate de instituție principală în soluționarea diferendelor internaționale. In: *Vector European*, 2021, nr. 2, pp. 58-63. ISSN 2345-1106. DOI: 10.52507/2345-1106.2021-2.12
53. КАЗАКУ, Д. Reglementări regionale privind egalitatea și nediscriminarea (Evoluție și conținut). In: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice*, 7-8 noiembrie 2020, Chișinău, Republica Moldova: CEP USM, 2020, Vol.2, R, SJE, pp. 27-31. ISBN 978-9975-152-52-5.
54. КОЖОКАРУ, В. Protecția consumatorului în Republica Moldova prin prisma reglementărilor europene. In: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr. 7-8(118), pp. 56-60. ISSN 1811-0770.
55. Конституция Республики Молдова. Принята 29 июля 1994 г. // *Официальный монитор РМ*. 12-08-1994. № 1 статья № 5.
56. КОСТАКИ, Г., NOVRUZOV, V. Демократия, как организация публичной власти и ее взаимоотношения с личностью. In: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAIRM: științe juridice*, 2009, nr. IX, pp. 212-214. ISSN 1857-0976.
57. КРЫЛОВ, Н. Б. Правотворческая деятельность международных организаций, Москва: Международные отношения, 1998. 170 p. ISBN 5-02-012875-9.
58. КУШМИР, М. Considerațiuni cu privire la limitele libertății de conștiință în legislația națională și în practica CEDO. In: *Administrarea Publică*, 2014, nr. 2(82), pp. 50-59. ISSN 1813-8489.
59. КЫРНАЦ, Т., ПОПА, К., Considerații teoretice privind guvernarea, regimul politic și regimul de guvernare. In: *Legea și Viața*, 2017, nr. 5(305), pp. 4-10. ISSN 2587-4365.
60. МАКАРОВА И. А. К вопросу о правосубъектности международных неправительственных организаций // *Международное право в современном мире: сборник статей*. Москва: Международные отношения, 2020. 341 p. ISBN 978-5-906367-39-6.
61. ЛЫСЕНКО, Владлена. Правовой статус неправительственных организаций в Республике Молдова. In: *Revista Moldovenească de*

Drept Internațional și Relații Internaționale. 2015, nr. 3 (37), pp. 9-17. ISSN 1857-1999

62. ЛЫСЕНКО, В.В. *Конституционно-правовые основы внутригосударственной и международной деятельности общественных объединений*. [Online]. Автореферат на соискание ученой степени доктора юридических наук. (citat: 17.07.2023). Disponibil: <https://istina.msu.ru/dissertations/14952763/>
63. ЛИПКОВА, Людмила. Cataracts of globalization and the economic diplomacy of small states. In: *Economic Annals-XXI*: Volume 159, Issue 5-6, Pages: 16-19. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V159-03>
64. МАРИН, К. *Societatea civilă: între mit politic și pledoarie socială*. Кишинев 2002. Tip copertă: Broșată. 182 p. ISBN: 9975-903-42-8
65. МЕЛЬНИК, П.В. *Международные отношения: движения и организации*. Киев, 2021. 339 p. ISBN 978-5-406-06888-5.
66. МИШИН В. Правовые аспекты становления гражданского общества в Молдове: реальность и перспективы. In: *Гражданское общество Молдовы: проблемы и перспективы. Материалы международной конференции*. Кишинев: 2003. pp. 13-22. ISBN 978-9975-4190-1-7
67. МОРАРУ В., РОШКА А., ВАРЗАРЬ, П., ЖУК, В. *Puterea politică și coeziunea socială în Republica Moldova din perspectiva integrării europene*. Chișinău: Print-Caro SRL. 2010. 324 p. ISBN:978-9975-9742-3-3.
68. МОШНЯГА, В. Трудовая миграция и формирование нового восприятия себя и других: case study - Республика Молдова. In: *Moldoscopie. Probleme de analiză a politică*. An.23 (2019), nr.4 (87) ISSN 1812-2566.
69. Найробский договор об охране олимпийского символа 1982 г. [Online]. In: *WIPO. Действующие договоры, акты и другие нормативно-правовые документы*. (citat: 15.02.2023). Disponibil: <https://www.wipo.int/treaties/ru/ip/nairobi>
70. НЕГРУ, А. *Teoria generală a dreptului și statului în definiții, interpretări*. Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Departamentul Drept Public. Chișinău: CEP USM, 2018. 268 p. ISBN 978-9975-142-13-7.
71. НЯГОВА, А. Г. *Роль неправительственных организаций в становлении гражданского общества в полиэтничной Гагаузии*. [Online]. Автореферат диссертации по истории. (citat: 17.02.2023). Disponibil: <https://cheloveknauka.com/rol-nepravitelstvennyh->

72. ПОАЛЕЛУНЖЪ, М. Aspecte teoretico-practice privind modalitatea depunerii cererii la Curtea de Justiție a UE. In: *Studii Juridice Universitare*, 2022, nr. 1, pp. 151-160. ISSN 1857-4122. DOI: 10.54481/sju.2022.1.14.
73. ПОДШИБЯКИН, С. А. *Правовой статус международных неправительственных организаций*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2004. 311 p. ISBN 5-93295-187-7.
74. Постановление ЕСПЧ. «Ван дер Хежден против Голландии» (Van der Heijden v. The Netherlands). Жалоба № 42857/05 от 3 апреля 2012 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 256-274. ISBN 978-5-98440-070-1.
75. Постановление ЕСПЧ «Горжелик и другие против Польши» (Gorzelik and others v. Poland). Жалоба № 44158/98 от 17 февраля 2004 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 225-228. ISBN 978-5-98440-070-1.
76. Постановление ЕСПЧ «Густафссон против Швеции». Жалоба № 18/1995/524/610 от 25 апреля 1996 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 341-362. ISBN 978-5-98440-070-1.
77. Постановление ЕСПЧ «Жечев против Болгарии» (Zhechev v. Bulgaria). Жалоба №. 57045/00 от 21 июня 2007 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 378-391. ISBN 978-5-98440-070-1.
78. Постановление ЕСПЧ «Корецкий и др. против Украины» (Koretskyu v. Ukraine). Жалоба № 40269/02 от 3 апреля 2008 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 401-417. ISBN 978-5-98440-070-1.
79. Постановление ЕСПЧ «Объединенная Македонская организация: Илинден–Пирин против Болгарии» (United Macedonian Organization Ilinden and Others v. Bulgaria). Жалоба № 34960/04 от 18 Октября 2011 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 332-349. ISBN 978-5-98440-070-1.
80. Постановление ЕСПЧ «Объединенная коммунистическая партия Турции и др. против Турции» (United Communist Party of Turkey). Жалоба № 19392/92 от 30 января 1998 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 217-225. ISBN 978-5-98440-070-1.

81. Постановление ЕСПЧ «Оуранио Токсо против Греции» (Ouranio Toxo v. Greece) Жалоба № 74989/01 от 15 марта 2005 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 411-421. ISBN 978-5-98440-070-1.
82. Постановление ЕСПЧ «Партия свободы и демократии против Турции» (Freedom and Democracy Party v. Turkey). Жалоба № 23885/94. Решение от 8 декабря 1999 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 99-112. ISBN 978-5-98440-070-1.
83. Постановление ЕСПЧ «Рамазанова и другие против Азербайджана» (Ramazanova and Others v. Azerbaijan). Жалоба № 44363/02 от 1 февраля 2007 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 112-142. ISBN 978-5-98440-070-1.
84. Постановление ЕСПЧ «Тебиети Мюхафизе Джемиети и Исрафилов против Азербайджана» (Tebieti Mühafize Cemiyeti and Israfilov v. Azerbaijan). Жалоба № 37083/03 от 8 октября 2008 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 197- 215. ISBN 978-5-98440-070-1.
85. Постановление ЕСПЧ «Шассану и другие против Франции» (France). Жалоба 25088/94, 28331/95 и 28443/95 от 29 апреля 1999 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 68-84. ISBN 978-5-98440-070-1.
86. Постановление ЕСПЧ «Шови и другие против Франции» (Chauvy and others – France). Жалоба № 64915/01 от 29 июня 2004 г. In: *Избранные решения Европейского Суда по правам человека*. Кишинев, 2018. pp. 278-299. ISBN 978-5-98440-070-1.
87. РОТАРУ М. Правовое регулирование становления и развития гражданского общества в Республике Молдова. In: *Гражданское общество Молдовы: проблемы и перспективы*. Международная научно-практическая конференция. Комрат: Институт демократии, 2019. 512 p. ISBN 978-9975-4190-1-7.
88. РОТАРУ, В-Г., ПОПА, В. Mecanisme juridic ionale internaționale de protecție  i garantare a drepturilor omului. In: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr. 8(107), pp. 35-39. ISSN 1811-0770.
89. СМОКИНА А., ГАЛБЕН К. Вовлечение гражданского общества в процесс принятия решений государством. In: *Журнал университетских юридических исследований*. Кишинев: 2011. Вып. 1-2. ISBN 978-5-7996-2308-1.

90. СМОКИНА А. Принципиile care guvernează procesul electoral în Republica Moldova. In: *Revista Studii Juridice Universitare Universitatea Liberă Internațională din Moldova*, Nr. 2, 2021. ISSN 1857-4122.
91. СПРЫНЧАН, С. Provocări la adresa securității umane în condițiile globalizării. In: *Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări*, 18 mai 2017, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, 2017, pp. 128-135. ISBN 978-9975-3174-2-9.
92. Совет по правам человека ООН. Доклад Специального докладчика по вопросу о праве на свободу мирных собраний и ассоциаций. [Online]. Документ ООН A/77/53. Генеральная Ассамблея. Официальные отчеты. 77 сессия Дополнение № 53. 2022. (citat: 15.02.2023). Disponibil: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/468/93/PDF/G2246893.pdf?OpenElement>
93. СОСНА, Б. Деятельность гражданского общества в Молдове [Online]. In: *Гражданское общество Молдовы: проблемы и перспективы*. Международная научно-практическая конференция. 278 с. ISBN 978-9975-4190-1-7. (citat: 17.07.2023). Disponibil: <http://www.indem.org/imagesBlank/2/neew%20book.pdf>
94. ТЕОСА, Валентина, МОШНЯГА, Валериу, РУСНАК, Георгий. Профсоюз Молдовы: особенности и современные тенденции. In: *Молдоскопия*. 2005, №1. 2(29), pp. 113-138. ISSN 1812-2566.
95. УНГУРЯНУ, К.Г. *Statutul juridic al organizațiilor nonguvernamentale în statele democratice*. [Online]. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2015. (citat: 19.07.2023). Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2015/23543/ciprian_ungureanu_abstract.pdf
96. ХАЙТОВ, М. О. Источники международного гуманитарного права (опыт государств Центральной Азии). [Online]. In: Украинский журнал международного права. Специальный выпуск №1-1/2013. С. 56-59. (citat: 19.07.2023). Disponibil: <https://evolutio.info/ru/journal-menu/2001-1/2001-1-haitov>
97. ЦВЯТКОВ, Н. Социополитические аспекты становления и развития гражданского общества в Республике Молдова: институциональное и человеческое измерение. [Online]. Автореферат диссертации на соискание учёной степени доктора хабилитата политических наук. Кишинёв, 2019. (citat: 19.07.2023). Disponibil:

http://www.cnaa.md/files/theses/2019/55255/nicolai_tveatcov_abstract_ru.pdf

98. ЦУРКАН, С., КУКУЛЕЦКУ, А. Constitutional principles as fundamental directions of the organization and functioning of the political system. In: Studii Juridice Universitare. 2012, nr. 1-2, pp. 71-81. ISSN 1857-4122.
99. ЩУКИНА, Н. В. *Социальные права человека и гражданина в Республике Молдова: конституционно-правовые гарантии* [Online]. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора habilitat права. (citat: 19.08.2023). Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2019/54426/natalia_sciuchina_abstract_ru.pdf
100. ЩУКИНА, Н. В. Социальные права человека и гражданина в Молдове. Кишинэу: F.E.-P. "Tipografi a Centrală", 2018. 328 p. ISBN 978-9975-53-947-0.

PUBLICAȚII ALE AUTORULUI PE TEMA LUCRĂRII GENERALE

1. Cărți de specialitate

1.1. cărți de specialitate monoautor

1. ЛЫСЕНКО, Владлена. *Международные неправительственные организации: правовой статус, виды и роль в современном мире*. Кишинэу: USEM (Print-Caro), 2022. 438 стр. ISBN 978-9975-3423-9-1
2. ЛЫСЕНКО, Владлена. *Правовой статус и роль общественных объединений в системе внутригосударственных и международных отношений*. Москва: Издательство «Проспект», 2014. 350 с. ISBN 978-5-392-17445-4

1.2. cărți de specialitate colective

3. VLADLENA, Lisenco, NOWROT, Karsten, SHCHUKINA, Natalia. *Human Rights in Times of Health Emergencies: Legal Reflections on the COVID-19 Pandemic on Both Banks of the Dniester River*. Hamburg: Universität Hamburg, UHH Druckerei, 2022. 30 p. ISSN 2366-0260 (print) ISSN 2365-4112 (online) (contribuția personală 15 pag.) <https://www.wiso.uni-hamburg.de/fachbereich-sozoek/professuren/koerner/fiwa/publikationsreihe.html>
4. VLADLENA, Lisenco. *Assessing the role and effects of domestic investment statutes in Frozen conflict situations*. pp. 387-431. In: *The Role of International Investment law in armed Conflicts, Disputed territories, and Frozen Conflicts*. Publisher: Brill | Nijhoff, 2020. 540 p. ISBN-13: 978-9004442801; ISBN-10: 9004442804.

2. Articole în reviste științifice

2.1. în reviste din baze de date Web of Science și SCOPUS

5. ЛЫСЕНКО, Владлена; ХУДОЙКИНА, Татьяна. Развитие клинического обучения как важного компонента модернизации юридического образования. *Интеграция образования*. 2017, Том 21, № 1. С. 121–134. ISSN 1991-9468 (indexat: SCOPUS, DOAJ, ERIH).
6. ЛЫСЕНКО, Владлена. Право на объединение в общественные объединения и некоммерческие организации. *Государство и право*. № 6, 2011. с.92-97. ISSN 0132-0769

2.2. în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC

7. LISENCO, Vladlena. International organizations and their role in maintaining peace and building confidence: the experience of the Republic of Moldova. *Anuarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean*. 2020, Vol. IV, No. 1, pp.58-69. ISSN: 2601-1174 ((indexat: CEEOL, Index Copernicus).

2.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (cu indicarea categoriei)

8. ЛЫСЕНКО, Владлена. Европейский Союз и международные межправительственные организации: правовые основы взаимоотношений. *Vector European* (categoria B). 2022, nr. 2, pp. 36-41. 10.52507/2345-1106.2022-2.08. ISSN 2345-1106.
9. ЛЫСЕНКО, Владлена, КАТАН, Петр. Правовое сопровождение социального предпринимательства: региональный и международный опыт. *Vector European* (categoria B). 2022, nr. 2, pp. 82-91. 10.52507/2345-1106.2022-2.15. ISSN 2345-1106.
10. LISENCO, Vladlena. International labor organization and international non-governmental organizations: interaction on human rights promotion (Международная организация труда и международные неправительственные организации: взаимодействие по продвижению прав человека). *Moldoscopia* (categoria B). 2022, nr. 1(96), pp. 41-51. 10.52388/1812-2566.2022.1(96).04. ISSN 1812-2566.
11. ЛЫСЕНКО, Владлена. Защита чести, достоинства и деловой репутации граждан в международном праве. *Revista Națională de Drept* (categoria B). 2022, nr. 1(247), pp. 44-55. 10.52388/1811-0770.2022.1(247).04. ISSN 1811-0770.
12. LISENCO, Vladlena, BURIAN, Alexander. INGOs and social economy: international and national legal regulation. *Revista Națională de Drept* (categoria

- B). 2022, nr. 1(247), pp. 207-220. 10.52388/1811-0770.2022.1(247).18. ISSN 1811-0770.
13. LISENCO, Vladlena. Smart specialization and INGOs in implementing the regional innovation development policy: legal and economic aspects. *Supremația Dreptului* (categoria B). 2021, nr. 2, pp. 55-65. 10.52388/2345-1971. 2021.e2.04. ISSN 2345-1971.
 14. LISENCO, Vladlena. Improving the practice of Competitive Strategies for the protection of Intellectual Property: the law and economics approach. *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)* (categoria B). 2021, nr. 1(7), pp. 173-199. 10.53486/2537-6179.7-1.09. ISSN 2537-6179.
 15. ЛЫСЕНКО, Владлена, ЩУКИНА Наталья. Права и свободы граждан как критерий формирования гражданского общества и правового государства. *Studii juridice universitare* (Categoria C). 2016, nr. 1-2, Anul IX, с. 77-91. ISSN 1857-4122
 16. ЛЫСЕНКО, Владлена. Правовой статус неправительственных организаций в Республике Молдова. *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale* (categoria B). 2015, nr. 3(37), pp. 9-17. ISSN 1857-1999.
 17. LISENCO, Vladlena. International peacebuilding organizations. *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale* (categoria B). 2014, nr. 3(33), pp. 9-16. ISSN 1857-1999.
 18. ЛЫСЕНКО, Владлена, ЩУКИНА, Наталья. Права и свободы граждан как критерий формирования гражданского общества и правового государства. *Studii Juridice Universitare* (Categoria C). 2016, nr. 1-2(33-34), pp. 77-87. ISSN 1857-4122.

2.4 Articole în alte reviste de peste hotare

19. ЛЫСЕНКО, Владлена, ЩУКИНА, Наталья. Право человека на здоровье как объект международно-правового регулирования и устойчивого развития. *Публичное право сегодня*. 2020. № 4. с. 105–116. DOI: 10.24411/2541-8440-2020-1-0006. ISSN 2541-8840
20. ЛЫСЕНКО, Владлена. Финансирование НПО: российский, международный и региональный опыт. *Конституционное и муниципальное право*. 2015, №1, с. 18-30. ISSN 1812-3767
21. ЛЫСЕНКО, Владлена. Роль международных неправительственных организаций в урегулировании конфликтов. *Евразийский юридический журнал*. 2014, № 9, с.57-69. ISSN 2073-4506
22. ЛЫСЕНКО, Владлена. Развитие гражданского общества в контексте урегулирования молдо-приднестровского конфликта. *Евразийский юридический журнал*. 2014, № 7, с. 2-36. ISSN 2073-4506

23. ЛЫСЕНКО, Владлена. Межэтнические конфликты как угроза региональной и национальной безопасности. *Конституционное и муниципальное право РФ*. 2014, № 3, с. 73-79.
24. ЛЫСЕНКО, Владлена. Неправительственные организации: актуальные вопросы правового статуса и функционирования. *Журнал Сравнительные правовые и политические исследования*. 2013, Том 1, Выпуск 2. с. 87-94. ISSN 2309-2653
25. ЛЫСЕНКО, Владлена. Международно-правовые проблемы правосубъектности международных неправительственных организаций. *Проблемы права*. 2012, № 4. с. 208-215. ISSN 2075-7913
26. ЛЫСЕНКО, Владлена. Конституционное право и политика. *Конституционное и муниципальное право*. 2012, № 5, с.74-81. ISSN 1812-3767
27. ЛЫСЕНКО, Владлена. Международные неправительственные организации как продукт и фактор глобализации. *Юридический мир*. 2012, 6 (186), с. 41-46. ISSN 1811-1475
28. ЛЫСЕНКО, Владлена. Реформирование законодательства о некоммерческих организациях в России: итоги 2010 г. *Конституционное и муниципальное право*. 2011, №1, с. 12-19. ISSN 1812-3767
29. ЛЫСЕНКО, Владлена. Опыт регламентирования правового положения и функционирования неправительственных организаций в зарубежных странах. *Конституционное и муниципальное право*. 2009, № 13, с. 13-20. ISSN 1812-3767
30. ЛЫСЕНКО, Владлена. Система современного законодательства Российской Федерации и стран Содружества независимых государств, реализующего право на объединение. *Конституционное и муниципальное право*. 2009, № 15. с. 17-23. ISSN 1812-3767
31. ЛЫСЕНКО, Владлена. Гражданское общество: к вопросу правопонимания. *История государства и права*. 2009, № 23, с. 38-49. ISSN 1812-3805
32. ЛЫСЕНКО, Владлена. К вопросу об определении понятия «международная неправительственная организация». *Юридический мир*. 2009, № 10 (154), с. 18-24. ISSN 1811-1475
33. ЛЫСЕНКО, Владлена. Механизмы защиты прав человека: некоторые внутригосударственные и международные аспекты. *Конституционное и муниципальное право*. 2008, № 16, с. 15-23. ISSN 1812-3767
34. ЛЫСЕНКО, Владлена. Защита прав человека. *Юридический мир*. 2008, № 8 (140), с. 31-39. ISSN 1811-1475
35. ЛЫСЕНКО, Владлена. Институт «Amicus Curiae» в теории и практике МНПО. *Российский судья*. 2008, № 9, с. 38-44. ISSN 1812-3791.

36. ЛЫСЕНКО, Владлена. Гражданское общество и общественные объединения в РФ. *Конституционное и муниципальное право*. 2003, №2, с. 21-29. ISSN 1812-3767

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.2. în lucrările manifestărilor științifice incluse în alte baze de date acceptate de către ANACEC

37. ЛЫСЕНКО, Владлена. Деятельность МНПО в рамках международного мониторинга прав человека и универсального периодического обзора. In: *Международный конгресс научных исследований и инноваций*. 26 - 72 августа 2022. Стамбул, Турция. Congress Book. Istanbul, 2022, с. 517 (тезисы) ISBN: 978-625-7562-70-6
38. LISENCO, Vladlena, SCIUCHINA, Natalia. The Role of Law in Ensuring the Well-Being of the Elderly. In: *International Marmara Scientific Research and Innovation Journal*. Congress 21 - 22 August 2022. Istanbul, Turkey. Congress Book. Istanbul, 2021, p. 517-530 (тезисы) ISBN: 978-625-7562-70-6
39. LISENCO, Vladlena, SCIUCHINA, Natalia. International social security cooperation for development: legal aspects. In: *IKSAD International congress on social sciences*. March 26-28, 2021 Széchenyi István University, Hungary, p. 178-182 (0,4 c/a), ISBN: 978-625-7636-29-2
40. LISENCO, Vladlena. International legal framework for ensuring a decent living standard. In: *Middleast International conference on contemporary scientific studies*. March 27-28, 2021, Ankara, Turkey. Proceedings Book. Volume 1. Ankara, 2021 p. 527-532. ISBN - 978-625-7898-38-6 <http://bitly.ws/CJR9>
41. LISENCO, Vladlena. Legal guarantees of women' social protection in connection with maternity. In: *Congress Book - 1th International Women Studies Congress*, 08-09 March 2021, Ankara, Turkey, p. 341-347. ISBN: 978-625-7636-21-6
42. LISENCO, Vladlena. Development of the «Green Economy»: Global and Regional Aspects. In: *International Conference on Globalization & International Relations*. August 1 – 2, 2021. Ankara, Turkey. Proceedings Book. Ankara, 2021, p. 102-108. ISBN: 978-625-7720-51-9.
43. LISENCO, Vladlena. Social-Economic and Legal Imperatives of Sustainable Development. In: *International Relations 2020: Current issues of world economy and politics*. Proceedings of scientific works from the 21th International Scientific Conference, 3 rd - 4 th December 2020. Bratislava: Publishing Ekonóm 2020, pp. 425-432. ISBN 978-80-225-4786-4 ISSN 2585-9412.
44. LISENCO, Vladlena. International Investment Law: Enforcement Trends and Specificity of Disputes Territories. In: *International Relations 2019*:

Current issues of world economy and politics. Proceedings of scientific works from the 20th International Scientific Conference Smolenice Castle, 28th - 29th November 2019. Bratislava: Publishing Ekonóm, 2019, pp. 692-696. ISBN 978-80-225-4686-7. ISSN 2585-9412

45. LISENCO, Vladlena, SCIUCHINA, Natalia. Developing the public-private partnership in the rural business environment as an opportunity for life quality improving. In: Culegerea de lucrări „Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”. Vol.35, 25 octombrie 2019. Iași: Performantica, 2019, pp. 59-65. ISBN 978-606-685-687-4.

3.3. în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

46. ЛЫСЕНКО, Владлена. Правоприменительная практика в области регулирования деятельности некоммерческих организаций: молдавский и международный опыт. В: Материалы национальной научно-практической конференции «Инновационное развитие правотворческой и правоприменительной практики в Республике Молдова: проблемы, достижения и перспективы», 16 февраля 2022. Комрат: НИЦ Гагаузии, 2022, с. 133-142. ISBN 978-9975-83-199-4.
47. ЛЫСЕНКО, Владлена, ЩУКИНА, Наталья. Улучшение условий труда в механизме обеспечения права на охрану здоровья. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”. 5 iunie 2020. Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, 2020, vol. 7, Partea 1, pp. 149-154. ISBN 978-9975-88-060-2.
48. ЛЫСЕНКО, Владлена, ЩУКИНА, Наталья. Цель ООН №3 в области устойчивого развития: «обеспечение здорового образа жизни и содействие благополучию для всех в любом возрасте». În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Știință, educație, cultură”, 15 februarie 2020. Comrat: Universitatea de Stat din Comrat, 2020, Vol.2, pp. 128-131. ISBN 978-9975-83-092-8.
49. LISENCO, Vladlena, SCIUCHINA, Natalia. Răspunderea juridică contravențională pentru încălcarea regulilor de protecție a muncii. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Știință, educație, cultură”, 9 februarie 2018. Comrat: Universitatea de Stat din Comrat, 2018, Vol.1, pp. 156-161. ISBN 978-9975-83-057-7.
50. ЛЫСЕНКО, Владлена. Роль международных неправительственных организаций в формировании глобального гражданского общества. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Știință, educație, cultură”, 9

februarie 2018. Comrat: Universitatea de Stat din Comrat, 2018, Vol.1, pp. 227-232. ISBN 978-9975-83-057-7.

51. ЛЫСЕНКО, Владлена. Защита социальных конституционных прав человека при нарушении правил охраны и защиты труда. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Știință, educație, cultură”, 10 februarie 2017. Comrat: Tipogr. "A & V Poligraf", 2017, Vol.1, pp. 232-234. ISBN 978-9975-83-040-9.
52. ЛЫСЕНКО, Владлена, ЩУКИНА, Наталья. Права и свободы граждан как критерий формирования гражданского общества и правового государства. In: Studii Juridice Universitare. 2016, nr. 1-2(33-34), pp. 77-87. ISSN 1857-4122.

ADNOTARE

Lisenco Vladlena. Organizațiile neguvernamentale internaționale: statutul juridic, tipurile și rolul lor în lumea contemporană. Lucrare de sinteză, în vederea obținerii titlului de doctor habilitat în drept (în baza lucrărilor publicate).

**Specialitatea: 552.08 - drept internațional și european public.
Chișinău, 2023.**

Structura: Lucrare de generalizare (rezumat științific) constă dintr-o introducere, trei capitole, nouă subcapitole, concluzii generale și recomandări, o bibliografie alcătuită din 100 de surse, 80 de pagini și 45 pagini de text principal. Principalele prevederi și concluzii științifice prezentate de autor în cercetarea realizată au fost elaborate în perioada anilor 2002-2023 și sunt reflectate în publicații științifice (2 monografii, 50 articole, inclusiv 2 articole în reviste incluse în baza de date internațională de rezumate SCOPUS). 16 au fost prezentate sub formă de discursuri și rapoarte științifice la conferințe și seminare științifico-practice din Republica Moldova și din străinătate.

Cuvinte cheie: relații internaționale, organizații internaționale neguvernamentale, organizații internaționale interguvernamentale, activitate de legiferare, globalism, societate civilă, drepturile omului, dreptul la asociere, finanțarea instituțiilor societății civile, practica judiciară europeană, amicus curiae.

Scopul lucrării: analiza juridică internațională a materialului teoretic, practic și de reglementare, precum și elaborarea unor prevederi, concluzii și recomandări bazate pe dovezi științifice, al căror conținut are ca scop analiza și eficientizarea cadrului juridic internațional al activităților ONGI-urilor și funcționarea acestora în sistemul relațiilor internaționale și interne.

Obiectivele cercetării: determinarea conceptului și a conținutului normativ al dreptului de asociere în ONGI-uri; analiza statutului juridic și a problemei personalității juridice a ONGI-urilor; determinarea experienței de reglementare a ONGI-urilor în țări străine; revizuirea standardelor și practicii judiciare europene privind protecția dreptului de asociere în ONGI-uri; cercetarea rolului globalizării și al dezvoltării unei societăți civile globale; analiza formelor și experiența de interacțiune dintre organizațiile internaționale neguvernamentale și organizațiile internaționale interguvernamentale; determinarea importanței ONGI-urilor în soluționarea conflictelor și asigurarea procesului de dezvoltare durabilă.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării rezidă din faptul că statutul și rolul ONGI-urilor se realizează prin prisma asigurării dreptului omului de asociere la nivel național și internațional. Rezultatele științifice fundamentale noi ale cercetării constau în faptul că instituția ONGI-urilor este examinată printr-o analiză comparativă a corelării doctrinelor internaționale și constituționale, deoarece aceasta se datorează enunțului problemei și scopului cercetării și prezintă o abordare interdisciplinară cuprinzătoare. Se propune codificarea normelor de drept internațional, care reglementează statutul ONGI-urilor, în interacțiunea acestora cu OIG; se propune o clasificare și o tipologie a ONGI-urilor, care avea un impact calitativ asupra activității OIG-urilor, instituțiilor internaționale și interne în elaborarea legislației și a politicilor de dezvoltare a drepturilor omului și a instituțiilor societății civile; se propun modificări la legislația constituțională a Republicii Moldova, referitoare la armonizarea normelor interne ale statului cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului, al sporirii eficacității aplicării acestora în mecanismele de protecție juridică interne și internaționale.

Rezultatele obținute: a fost elaborată de către autor definiția conceptului studiat; se propune rezolvarea problemei statutului juridic al ONGI-urilor prin adoptarea unui document juridic internațional „Convenția privind statutul juridic al ONGI-urilor”; s-a analizat utilizarea diferitei terminologii în legislația din Republica Moldova, în urma căreia se propune revizuirea aplicării legilor și reglementărilor corespunzătoare în Republica Moldova; se fundamentează propunerea de completare a articolului 73 din Constituția Republicii Moldova cu o normă care acordă drept de inițiativă legislativă organizațiilor internaționale neguvernamentale/asociațiilor obștești care au statut consultativ pe lângă organizațiile internaționale interguvernamentale; pentru asigurarea garanției obținerii asistenței juridice, se propune completarea normei legii din Republica Moldova, care garantează cererea de asistență juridică organizațiilor internaționale pentru drepturile omului. Se concluzionează că pentru dezvoltarea durabilă a ONG-urilor și ONGI-urilor din Republica Moldova este necesară adoptarea celor mai bune standarde și practici europene pentru introducerea diferitelor forme de antreprenariat social, în legătură cu care se propun modificări la legislația din Republica Moldova. Cercetarea a analizat, de asemenea, standardele și practica

judiciară europeană pentru protecția dreptului la asociere, a fundamentat rolul și importanța ONGI-urilor în atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă și în soluționarea conflictelor interstatale și intrastatale.

Semnificația teoretică a cercetării: rezultatele obținute constituie baza noilor elaborări teoretice în domeniul statutului juridic al ONGI-urilor, precum și a specificului personalității juridice a acestora, în special în ceea ce privește relațiile cu OIG-urile. Semnificația teoretică a cercetării constă în faptul că, în baza analizei unui material normativ amplu, precum și a acordurilor internaționale și a surselor doctrinare, se încearcă propunerea unei abordări proprii a formării bazelor unificate ale activităților juridice internaționale și juridice constituționale ale ONGI-urilor.

Valoarea aplicativă a cercetării: Concluziile cercetării pot fi utilizate în elaborarea ulterioară a teoriei drepturilor omului și a cetățeanului, nemijlocit a dreptului la asociere, a statutului și a activității organizațiilor internaționale neguvernamentale, în cercetările științifice privind îmbogățirea conceptului de formare a societății civile globale și a statului de drept în Republica Moldova. Rezultatele cercetării pot fi utilizate în instituțiile de învățământ în studiul dreptului internațional, dreptului organizațiilor internaționale, teoria statului și dreptului, dreptului constituțional, politologiei.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele, concluziile generale și recomandările cercetării sunt publicate în articole științifice ale diferitelor reviste de specialitate, prezentate sub formă de rapoarte la conferințe naționale și internaționale, și de asemenea sunt utilizate cu succes și în cadrul cursurilor universitare la disciplinele juridice.

Aprobarea rezultatelor a avut loc pe parcursul a 20 ani de activitate practică a autorului în calitate de colaborator al Misiunii OSCE și PNUD în Republica Moldova, precum și în calitate de consultant în cadrul unor organizații și proiecte internaționale administrate de Consiliul Europei, Uniunea Europeană, Ambasada Austriei în Republica Moldova, Ambasada Marii Britanii în Republica Moldova, Ambasada Suediei în Republica Moldova.

АННОТАЦИЯ

Лысенко Владлена. Международные неправительственные организации: правовой статус, виды и роль в современном мире. Аналитическая работа (научный реферат) на соискание ученой степени доктора хабилитат юридических наук (на основании опубликованных работ).

Специальность: 552.08 – международное и европейское публичное право. Кишинев, 2023.

Структура: обобщающая работа (научный реферат) состоит из введения, трех глав, девяти параграфов, общих выводов и рекомендаций, библиографии, состоящей из 100 источников, 80 страниц и 45 страниц основного текста. Основные научные положения и выводы, изложенные автором в проведенном исследовании, были разработаны в период 2002-2023 годов и нашли свое отражение в научных публикациях (2 монографиях, 50 статьях, в том числе 2 статьи в журналах, включенных в международную реферативную базу данных SCOPUS). 16 были представлены в виде выступлений и научных докладов на научно-практических конференциях и семинарах в Республике Молдова и за рубежом.

Ключевые слова: международные отношения, международные неправительственные организации, международные межправительственные организации, правотворческая деятельность, глобализм, гражданское общество, права человека, право на объединение, финансирование институтов гражданского общества, европейская судебная практика, amicis curiae.

Цель работы: международно – правовой анализ теоретического, практического и нормативного материала, а также разработка научно обоснованных положений, выводов и рекомендаций, содержание которых направлено на анализ и совершенствование международно-правовых основ деятельности МНПО и их функционирования в системе международных и внутригосударственных отношений.

Задачи исследования: определение понятия и нормативного содержания права на объединение в МНПО; анализ правового статуса и правосубъектности МНПО; определение опыта регулирования МНПО в зарубежных странах; обзор европейских судебных стандартов и практики в отношении защиты права на объединение в МНПО; исследование роли глобализации и развития глобального гражданского общества; анализ форм и опыта взаимодействия международных неправительственных организаций и международных межправительственных организаций; определение значимости МНПО в разрешении конфликтов и обеспечении процесса устойчивого развития.

Научная новизна исследования и оригинальность исследования состоят в том, что институт МНПО рассматривается в сравнительном анализе соотношения международной и конституционной доктрин, так как это обусловлено постановкой проблемы и целью исследования, и представляет собой комплексный междисциплинарный подход. Предложена кодификация норм международного права, регулирующие статус МНПО, в его взаимодействии с ММПО; предложена классификация и типологизация МНПО, что может качественно повлиять на работу ММПО, международных и внутригосударственных институтов при разработке законодательства и политик развития прав человека и институтов гражданского общества; предложены изменения в конституционное законодательство Республики Молдова, связанное с гармонизацией внутренних норм государства с международными стандартами в области прав человека, повышения эффективности их применения во внутригосударственных и международно-правовых механизмах защиты.

Полученные результаты: выработано авторское определение исследуемого понятия; предлагается решить проблему правового статуса МНПО через принятие международно-правового документа «Конвенция о правовом положении МНПО»; проанализировано применение разной терминологии в молдавском законодательстве, в результате чего предлагается пересмотреть применение соответствующих законов и подзаконных актов в Республике Молдова; обосновывается предложение о дополнении статьи 73 Конституции РМ нормой, наделяющей правом законодательной инициативы международные неправительственные организации/общественные объединения, имеющие консультативный статус при международных межправительственных организациях; для обеспечения гарантированности получения юридической помощи предлагается дополнить норму молдавского закона, гарантирующую обращение за юридической помощью в международные правозащитные организации. Сделан вывод о том, что для устойчивого развития НПО и МНПО в Республике Молдова необходимо перенимать лучшие европейские нормативы и практики по внедрению разнообразных форм социального предпринимательства, в связи с чем предлагаются поправки в молдавское законодательство. В исследовании также проанализированы европейские стандарты и судебная практика по защите права на объединение, обоснована роль и значение МНПО в достижении целей устойчивого развития и в урегулировании межгосударственных и внутригосударственных конфликтов.

Теоретическая значимость исследования: полученные результаты исследования составляют базу новых теоретических разработок в области правового статуса МНПО, а также специфики их правосубъектности, особенно в части взаимоотношений с ММПО. Теоретическое значение исследования

заключается в том, что на основе проведенного анализа объемного массива нормативного материала, а также международных соглашений и доктринальных источников делается попытка предложить собственный подход в формировании унифицированных основ международно – правовой и конституционно–правовой деятельности МНПО.

Практическая значимость исследования: выводы исследования могут быть использованы в дальнейшей разработке теории прав человека и гражданина, непосредственно права на объединение, статуса и деятельности международных неправительственных организаций, в научных исследованиях по обогащению концепции формирования глобального гражданского общества и правового государства в Республике Молдова. Результаты работы могут быть использованы в учебных заведениях при изучении международного права, права международных организаций, теории государства и права, конституционного права, политологии.

Внедрение научных результатов: результаты, общие выводы и рекомендации исследования опубликованы в научных статьях различных профильных журналов, представлены в качестве докладов на национальных и международных конференциях, а также успешно используются при преподавании учебных курсов по правовым дисциплинам.

Апробация результатов имела место в процессе 20 -летней практической деятельности автора в качестве сотрудника Миссии ОБСЕ и UNDP в Республике Молдова, а также в качестве консультанта международных организаций и проектов, администрируемых Советом Европы, Европейским Союзом, Посольством Австрии в Республике Молдова, Посольством Великобритании в Республике Молдова, Посольством Швеции в Республике Молдова.

ANNOTATION

Lisenco Vladlena. International Non-Governmental Organizations: Legal Status, Types and Role in the Modern World. Analytical paper (scientific abstract) for the degree of Doctor Habilitat in Legal Sciences (based on published papers).

**Specialty: 552.08 – International and European Public Law.
Chisinau, 2023.**

Structure: analytical paper (scientific abstract) consists of an introduction, three chapters, nine paragraphs, general conclusions and recommendations, list of references with 100 titles, 80 pages and 45 pages of the main text. The main scientific provisions and conclusions presented by the author in the study were developed in the period of 2002-2023 and are reflected in scientific publications (2 monographs, 50 articles, including 2 articles published in journals included in the

SCOPUS international abstract database). 16 articles were presented as speeches and scientific reports at scientific-practical conferences and seminars in the Republic of Moldova and abroad.

Key words: international law, international non-governmental organization, international intergovernmental organizations, law-making activities, globalism, civil society, human rights, right to association, financing of civil society institutions, European judicial practice, amicus curiae.

Purpose of the study: international legal analysis of theoretical and practical material and the development of scientifically substantiated provisions, conclusions and recommendations, the content of which is aimed at analyzing and improving the international legal framework for the activities of INGOs and their functioning in the system of international relations.

Objectives of the study: to determine the concept and normative content of the right to unite in international non-governmental organizations; determine the experience of regulating the legal status and functioning of non-governmental organizations in foreign countries, as well as international legal mechanisms for financing civil society institutions; study the role of globalization and the development of global civil society; explore the law-making activities of international organizations and the special role of INGOs in this process; determine the significance of INGOs in resolving conflicts and ensuring the process of sustainable development.

Scientific novelty of the study and the originality of the study are that the status and role of INGOs are fulfilled through the lens of securing the human right to association at the national and international levels, as this is due to the articulation of an issue and the purpose of the study and is a comprehensive interdisciplinary study. The research proposes a codification of the norms of international law, regulating the status of INGOs in its interaction with IIGOs; the paper proposes classification and typologization of INGOs; the paper also proposes amendments to the constitutional legislation of the Republic of Moldova, related to the harmonization of the internal norms of the state with international standards in the field of human rights, increasing the effectiveness of their application in domestic and international legal protection mechanisms.

Results: the author's definition of the researched subject was developed; it is proposed to solve the problem of the legal status of INGOs through the adoption of an international legal document "Convention on the Legal Status of INGOs"; analyzed the use of different terminology in Moldovan legislation, as a result of which it is proposed to review the application of relevant laws and regulations in the Republic of Moldova; substantiates the proposal to supplement Article 73 of the Constitution of the Republic of Moldova with a norm giving the right of legislative initiative to international non-governmental organizations / public associations that have a consultative status with international intergovernmental organizations. To

ensure the guarantee of obtaining legal assistance, it is proposed to supplement the norm of the Moldovan law, which guarantees the application for legal assistance to international human rights organizations. It is concluded that for the sustainable development of NGOs and INGOs in the Republic of Moldova, it is necessary to adopt the best European standards and practices for the introduction of various forms of social entrepreneurship, in connection with which amendments to the Moldovan legislation are proposed. The study also analyzed European standards and jurisprudence for the protection of the right to association, substantiated the role and importance of INGOs in achieving sustainable development goals and in resolving interstate and intrastate conflicts.

Theoretical significance of the study: the results of the study constitute the basis of new theoretical developments in the field of the legal status of INGOs, as well as the specifics of their legal personality, especially in terms of relations with IIGOs. The theoretical significance of the study is that an attempt is made to propose our own approach to the formation of the unified framework for international legal and constitutional activities of INGOs, based on the analysis of a large amount of normative material, as well as international agreements and doctrinal sources.

Practical significance of the study: the conclusions of the study can be used in further development of the theory of human and civil rights, specifically the right to association, the status and activities of international non-governmental organizations, in scientific research to enrich the concept of the formation of a global civil society and the rule of law in the Republic of Moldova. The results of the study can be used in educational institutions when studying the international law, law of international organizations, theory of state of law, constitutional law, political science.

Implementation of scientific results: the results, general conclusions and recommendations of the study are published in scientific articles of various specialized journals, presented as reports at national and international conferences, and are also successfully used in teaching courses in legal disciplines. The results were tested in the course of the author's 15 years' practical activities as a staff member of the OSCE Mission and UNDP in the Republic of Moldova and as a consultant for international organizations and projects managed by the Council of Europe, the UN, the Austrian Embassy in the Republic of Moldova, the British Embassy in the Republic of Moldova, the Embassy of Sweden in the Republic of Moldova. The idea of codification of the norms of international law, regulating the status of INGOs in its interaction with IIGOs, was tested several times at international conferences and forums, including at the United Nations Office in Geneva, Switzerland, UNHCR, NGO and Civil Society Section in Division of External Relations and other international representations.

VLADLENA LISENCO

Republica Moldova

vlada.lisenco@gmail.com

<https://www.facebook.com/vlada.lisenco>
Cetățenia Republicii Moldova.

DATE

PERSONALE:

Doctor în drept. Și-a făcut doctoratul la Universitatea de Studii Europene din Moldova și la Universitatea de Stat din Moscova M.V. Lomonosov. A urmat un curs de perfecționare la Universitatea Americană James Madison (SUA, Virginia); a efectuat stagiul la Consiliul Europei, la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Strasbourg), la instituții ale Uniunii Europene (Bruxelles), la universități europene de frunte. Autor a peste 50 de articole științifice și a 2 monografii privind drepturile omului, activitățile asociațiilor internaționale și publice, integrarea europeană, dreptul internațional, constituțional și european. Experiență profesională de 20 de ani în calitate de specialist în probleme de drept internațional, administrator de proiecte internaționale, consultant de programe internaționale cu participarea UE, SUA, RF, MD. În prezent - conferențiar universitar al catedrei de Drept Public, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat Comrat, Universitatea Șevcenko Tiraspol.

STUDII:

2020 -2022 Doctorat, Facultatea de Drept. Universitatea de Studii Europene din Moldova
1998-2001 Aspirantura cu normă întreagă, Facultatea de Drept. Universitatea de Stat din Moscova Lomonosov
1997 - 1998 Universitatea James Madison, Virginia, SUA. Un an de studiu în domeniul dreptului internațional, al științelor politice, al limbii engleze.
1992 -1997 Universitatea Șevcenko Tiraspol, Facultatea de Drept, Tiraspol.
1988-1992 Colegiul de Muzică, curs de pian. Tiraspol.

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ:

Din 2019 Conferențiar universitar, catedra de Drept Public, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Comrat.

Din 2001 Lector universitar, catedra Drept internațional și Teoria Dreptului, Universitatea Șevcenko Tiraspol.

2018 - 2023 Consultant în mobilizarea și promovarea măsurilor de consolidare a încrederii (pe malul stâng al Nistrului), proiect UE/PNUD CBM.

2015 -2021 HEREs – Expert în Reforma Învățământului Superior – Voluntariat. Erasmus Plus office, Chishinau.

2006 – 2015 Șeful Biroului OSCE din Tiraspol. Consilier juridic. OSCE.

PARTICIPARE LA PROIECTE INTERNAȚIONALE:

1. Proiect EUPROIN Proiectul „Jean Monnet Support to Associations in European Integration and Intellectual Property Studies” / EUPROIN, nr. ref. 611344-EPP-1-2019-1-MD-EPPJMO-SUPPA 2019-2022 Împreună cu Henri Capitant Moldova cu sprijinul Programului Erasmus + al Uniunii Europene <https://euproin.md/en>
2. Proiect „Business Hub” 2019-2021 în cadrul programului „Societatea Civilă Promovează Dezvoltarea Socială și Economică”, finanțat de Uniunea Europeană și Suedia. Proiectul este implementat cu sprijinul Fundației pentru Europa de Est www.innovation.md
3. Proiectul „Dezvoltarea potențialului de export pe malurile Nistrului” (AdTrade), finanțat de Suedia și implementat de PNUD. 2019-2021 <https://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/projects/advanced-cross-river-capacities-for-trade.html>
4. Guvernanța locală și regională, democrația și rolul cetățenilor din UE și din țările partenere. Cu participarea și sprijinul Comisiei Europene în cadrul proiectului internațional al programului TEMPUS-EUNEG 530 391-TEMPUS1-2012-1-SI-TEMPUS-JPCR. Universitatea de Stat din Comrat. 2015

Cunoștințe lingvistice: engleză C1, română B 1, nativ rusă.

Membru al asociației: Asociația de Drept Internațional din Moldova

ВЛАДЛЕНА ЛЫСЕНКО

📍 Республика Молдова

✉ vlada.lisenco@gmail.com

🌐 <https://www.facebook.com/vlada.lisenco>

Гражданство: Республики Молдова.

ЛИЧНЫЕ ДАННЫЕ:

Доктор права. Прошла постдокторскую программу в Европейском университете Молдовы. Защитила докторскую диссертацию в Московском государственном университете имени М.В. Ломоносова. Проходила курс повышения квалификации в университете имени Джеймса Мэдисона (США, Виргиния); проходила стажировку в Совете Европы, Европейском суде по правам человека (Страсбург), в институтах Европейского Союза (Брюссель). Автор более 50 научных статей и 2 монографий по правам человека, деятельности международных и общественных объединений, европейской интеграции, международному, и европейскому праву. 20-летний профессиональный опыт в качестве специалиста по вопросам международного права, администратора международных проектов, консультанта международных программ с участием ЕС, США, МД. В настоящее время - преподаватель кафедры публичного права юридического факультета Комратского государственного университета, университета им. Т.Г. Шевченко.

ОБРАЗОВАНИЕ:

2020 -2022 Докторантура, юридический факультет. Европейский университет Молдовы.

1998-2001 Очная аспирантура, юридический факультет. Московский государственный университет имени Ломоносова

1997 - 1998 Университет Джеймса Мэдисона, Вирджиния, США. Один год обучения в области международного права.

1992 -1997 Университет им. Т.Г. Шевченко, юридический факультет, Тирасполь.

1988-1992 Музыкальный колледж, курс фортепиано. Тирасполь.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ ОПЫТ:

С 2019 Преподаватель кафедры публичного права юридического факультета Комратского государственного университета.

С 2001 Преподаватель кафедры международного права и теории права Тираспольского Университета им. Т. Г. Шевченко.

2018 – 2023 Консультант по мобилизации и продвижению мер доверия (на левом берегу Днестра), Проект ЕС/ПРООН СВМ.

2015 -2021 HERES – Эксперт по реформе высшего образования – Волонтерство. Офис Erasmus Plus, Кишинев.

2006 – 2015 Руководитель офиса ОБСЕ в Тирасполе. Юридический советник.

УЧАСТИЕ В МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРОЕКТАХ:

1. Проект EUPROIN Proiectul "Jean Monnet Support to Associations in European Integration and Intellectual Property Protection Studies" / EUPROIN, nr. ref. 611344-EPP-1-2019-1-MD-EPPJMO-SUPPA 2019-2022 гг. Совместно с Henri Capitant Moldova при поддержке Программы Erasmus + Европейского Союза <https://euproin.md/en>
2. Проект «Business Hub» 2019-2021 в рамках программы «Гражданское общество содействует социальному и экономическому развитию», финансируемого Европейским Союзом и Швецией. Проект реализуется при поддержке Фонда Восточная Европа www.innovation.md
3. Проект «Развитие экспортного потенциала на берегах Днестра» (AdTrade), финансируется Швецией и реализуется ПРООН. 2019-2021 <https://www.md.undp.org>
4. Местное и региональное управление, демократия и роль граждан в ЕС и странах – партнерах. При участии и поддержке Европейской Комиссии в рамках международного проекта программы TEMPUS-EUNEG 530 391-TEMPUS1-2012-1-SI-TEMPUS-JPCR. Комрат . 2015 г.

Языковые навыки: Английский уровень C1, румынский уровень B1, родной русский.

Член ассоциации: Ассоциация международного права Молдовы

VLADLENA LISENCO

📍 Republic of Moldova

✉ vlada.lisenco@gmail.com

🌐 <https://www.facebook.com/vlada.lisenco>

Nationality/ citizenship: Republic of Moldova

PERSONAL INFO:

Doctor of law. Graduated doctoral program at European University of Moldova and Moscow State University named after M.V. Lomonosov. Passed an advanced training course at the American University named after James Madison (USA, Virginia); completed an internship at the Council of Europe, the European Court of Human Rights (Strasbourg), at the institutions of the European Union (Brussels), at leading European universities. Author of more than 50 scientific articles and 2 monographs on human rights, activities of international and public associations, European integration, international, constitutional and European law. 20 years of professional experience as a specialist in international law, administrator of international projects, consultant of international programs with the participation of the EU, USA, MD. Currently, is a lecturer at the Department of Public Law, Faculty of Law, Comrat State University; University named after. T.G. Shevchenko.

EDUCATION:

2020 -2022 Doctorate, Faculty of Law. University of European Studies of Moldova.

1998-2001 Postgraduate study, Faculty of Law. Lomonosov Moscow State University

1997 - 1998 James Madison University, Virginia, USA. One year of study in international law, Political science, English.

1992 -1997 University. T.G. Shevchenko, Faculty of Law, Tiraspol.

1988-1992 College of Music, piano course. Tiraspol.

PROFESSIONAL EXPERIENCE:

Since 2019 Lecturer in the Department of Public Law of the Faculty of Law of Comrat state university.

Since 2001 Lecturer in the Department of International Law and Theory of Law at the Tiraspol University T. Shevchenko.

2018 – 2023 Consultant on mobilization and promotion of confidence building measures (on the left bank of the Dniester), EU/UNDP CBM project.

2015 -2021 HERES - Higher Education Reform Expert - Volunteering. Erasmus Plus Office, Cishinau.

2006 – 2015 Head of the OSCE Office in Tiraspol. Legal Advisor.

PARTICIPTION/MANAGEMENT IN THE INTERNATIONAL PROJECTS:

1. The project "Development of export potential on the banks of the Dniester" (AdTrade), funded by Sweden and implemented by UNDP. 2019-2023 Partners in the implementation of AIR and EBA. <https://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/projects/advanced-cross-river-capacities-for-trade.html>
2. Project EUPROIN Proiectul "Jean Monnet Support to Associations in European Integration and Intellectual Property Protection Studies" / EUPROIN, nr. ref. 611344-EPP-1-2019-1-MD-EPPJMO-SUPPA este implementat in perioada 2019-2022 de către Asociația Obștească de Cultură Juridică Henri Capitant Moldova cu suportul Programului Erasmus + al Uniunii Europene <https://euproin.md/en>
3. The "Business Hub" project 2019-2021 is being implemented as part of the "Civil Society Promotes Social and Economic Development" project funded by the European Union and Sweden. The project is implemented with the support of the Eastern Europe Foundation www.innovation.md
4. Local and regional governance, democracy and the role of citizens in the EU and partner countries. With the participation and support of the European Commission within the framework of the international project of the TEMPUS-EUNEG 530 391-TEMPUS1-2012-1-SI-TEMPUS-JPCR program. Comrat State University. 2015r.

LANGUAGE SKILLS:

English C1 level, Roamnian B 1 level, Russian native.

Member of Associatins: Association of International law of Moldova

Declarație pe propria raspundere

Subsemnata, declar pe propria răspundere că materialele prezentate în rezumatul științific sunt rezultatul cercetărilor și elaborărilor personale.

Constientizez ca, in caz contrar, voi fi responsabila in conformitate cu legislatia in vigoare

Prenume, nume:

Vadlena Lisenco

Semnătură:

Data:

VLADLENA LISENCO

**ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE NEGUVERNAMENTALE:
STATUTUL JURIDIC, TIPURILE ȘI ROLUL LOR ÎN LUMEA
CONTEMPORANĂ**

Lucrare de sinteză, în vederea obținerii titlului de doctor habilitat în
drept (în baza lucrărilor publicate)

SPECIALITATEA:

552.08 - DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN PUBLIC

Aprobat spre tipar: 04.09.2023	Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie offset. Tipar offset.	Tiraj 50 ex.
Coli de tipar.: 5.0	Comanda nr. 89

Tipografia” Pulsul Pieței”,
Chișinău, str. Gh. Iablocikin, 5